

ДЕСЕТИ ЮБИЛЕЕН НАЦИОНАЛЕН КОНКУРС ЗА ПОЕЗИЯ „АКАДЕМИК НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ“ 2023

От 1 юли стартира подаването на творби, които да участват в Националния конкурс за поезия „Академик Николай Лилиев“. Целта му е да подпомага и популяризира постичното творчество на автори над 18 години. Съревнованието на майсторите на перото се организира от Община Стара Загора, Дружество на писателите – Стара Загора, Фондация „Космос – Димитър Брацов“, Регионална библиотека „Захарий Княжески“. То се провежда всяка година с подкрепата на Народно читалище „Николай Лилиев“ – 2005 – Стара Загора и Народно читалище „Даскал Петър Иванов – 1988“ – Стара Загора. В състава на конкурсното жури влизат утвърдени имена от съвременния литературен живот. Медийни партньори на конкурса са списание „Птици в нощта“ и вестник „Литературен глас“.

Условия за участие:

Конкурсът е анонимен, на свободна тема. Възраст на участниците: автори, навършили 18 години. Участие могат да вземат автори с творби, непубликувани под каквато и да е форма към крайната дата на кандидатстване. Всеки автор изпраща имейл, съдържащ до 3 (три) поетични произведения на електронен адрес: n-liliev@abv.bg в срок до 11 септември 2023 г.

Писмата (имейлите) трябва да съдържат заглавие, относно „За конкурса“ и два прикачени файла: единият – с трите стихотворения заедно, другият – с личните данни на участника (три имена, дата, месец и година на раждане, пощенски адрес, телефон). Предоставените лични данни служат само за целите на конкурса, за идентифициране и награждаване на победителите.

В конкурса не могат да участват: членове на конкурсното жури, организатори на конкурса, носители на първа награда от предишните издания.

Отчитането на резултатите е на 2 октомври. Церемонията по награждаването е част от Есенни литературни Стара Загора 2023 г. Изпращайки творбите си, авторите се съгласяват имената и творбите им да бъдат публикувани в социалните мрежи, печатни и електронни медии в публикации, свързани с конкурса.

Наградите са парични.

Първа награда – Награда на Кмета на Община Стара Загора; Втора награда – Награда на Фондация „Космос – Димитър Брацов“; Трета награда – Народно читалище „Николай Лилиев – 2005“. По преценка на журито се връчват и поощрения от Дружество на писателите – Стара Загора и Народно читалище „Даскал Петър Иванов – 1988“. Всички лауреати от конкурса получават Почетна грамота.

Д. Б. МИТОВ - ИЗ КНИГАТА „ГЕОРГИ АПОСТОЛОВ“ (1929)

ГЕОРГИ АПОСТОЛОВ МИНЧЕВ е български националреволюционер. Участник в Априлското въстание (1876), Ботев четник, роден през юни 1853 г. в семейството на богат търговец на абаджийска стока и откупвач на натуралния десетък от Ески Заара. Член на Старозагорския частен революционен комитет на ВРО, основан от Васил Левски. Участва в подготовката на Старозагорското въстание (1875). След неуспеха му избягва в Румъния. През есента на 1876 г. участва в заседанията на Гюргевския революционен комитет. Определен е за помощник-апостол на Стоян Заимов в Трети Врачански революционен окръг.

През пролетта на 1876 г. с Никола Обретенков решават да се върнат в Румъния, за да организират чета, която при избухване на въстанието да донесе оръжие във Враца. Под командването на Христо Ботев, четата слиза на козлодуйския бряг на 17 май 1876 г. Секретар на четата. Според Никола Обретенков той и Апостолов присъстват на смъртта на Христо Ботев, пронизан от куршум. След смъртта на Ботев двамата повеждат част от четниците. При местността Рашов дол (в околностите на село Лютиброд, Врачанско), се разделят. Обретенков не влиза в дола, а групата на Апостолов се скрива в каменна кошара в него. Обграден са и падат убити, сражавайки се с многоброен противник на 21 май 1876 г.

ПРЕДГОВОР КЪМ КНИГАТА

Едва ли има по-светла страница в нашата най-нова история от оная на въстанията, когато идеализмът и самопожертвуването на българина достигнаха до своя връх. Жаждата за свобода в онова време е била толкова голяма, че пред очите на вдъхновените младежи е нямало нищо невъзможно, дори и повяляването на една вековна империя, каквато е била турската.

Тази наивна вяра, този велик възторг, произтичащи от чистите извори на непокарените души, готови да се жертвуват за едно дело, ето кое е най-красивото в тия народни движения, осъдени предварително от хладния разсъдък на благоразумните и порядъчни хора, за които бунтовниците са били хаймани и нехранимайковци.

Такива за тях са били и Левски и Ботев и Каблешков и Бенковски и стотици други, които сложиха костите си по планинските върхове и усой с любов в сърцата, вярвайки че се жертвуват за нещо велико и вечно, като идеалът, от който са били обладани.

Един от тия ратници, един от тия непоправими и възторжени идеалисти за нашата свобода е бил и Ст-Загорченина Георги Апостолов. Вместо благоразумно да нареди своя живот и да осигури бъдещето си, като се предаде на търговия или друго тихо занятие, за което е имал всички възможности и сигурно е щял да има успех, благодарение на големите си способности, той се отдава с всичката си душа и сърце на революционното дело и умира като въстаник от четата на Ботев.

Надарен с извънредни дарби, със силна воля и голяма енергия, Георги Апостолов не е могъл да бъде само прост четник в четата на Ботев. И действително, според свидетелството на и сега живите му другари, особно на стария Никола Обретенков, той е бил един от най-приближените до войводата, който се вслушвал в съветите му и винаги е искал да чуе мнението му по всички въпроси.

Ето една характеристика за него във „възпоменателния албум по случай 50 годишнината от смъртта на Хр. Ботев“: „Георги Апостолов, един от много енергичните съратници на Ст. Стамболов при организирането на Ст-Загорското въстание през 1875 г. По силната препоръка и силното настояване на Ст. Стамболов, Георги Апостолов бе приет за член в „главния и таен съвет на Гюргевския централен комитет“. Той бе извънредно духовит, оратор, смел в разрешението на най-тежките революционни проблеми. Той имаше силно влияние върху личността на Ботева. Неговата красноречива и убедителна реч доведе Ботева на „Самодивското игрище“, за да се изпълни волята на изменчивата съдба. Апостолов бе изкусен стрелец. В момента когато куршумът на черкезина Джумбулет продупчи челото на поета, Апостолов с

бързината на слънчев лъч откри мястото на черкезина и там като снап го повали на земята със своята пушка, открадната от румънски военен склад”.

Личности с такива високи побуждения, носители на възвишени идеи за свобода и общо добруване, които не само с думи, а и с дела са засвидетелствували своя висок патриотизъм и горещата си любов към своята родина, без да са очаквали никаква награда, днес са забравени от поколенията, които се наслаждават от свободата, без да си спомнят за жертвите пренесени на нейния олтар и за трагичните сътресения, които предшествуваха и съпровождаха нейното раждане.

Много малко са градовете в нашето отечество, които са увековечили в бронз или мрамор паметта на своите граждани, дали живота си за свободата на своята родина или работили за културното повдигане на народа.

Петдесет години вече се изминаха от нашето освобождение и ние още продължаваме да бъдем нехайни към паметта на великите борци от предосвободителната епоха.

Както всички градове така и Стара Загора има видни личности, които са се жертвували за свободата или които са работили изобщо за културното повдигане на народа. Една такава личност е бил и Георги Апостолов, животът и дейността на който са изложени в тая малка книга.

На тия свои видни граждани Стара Загора трябва да побърза да увековечи паметта, за да може винаги да ги сочи с гордост като достойни нейни синове, защото те, заедно с много други като тях, от разни краища на България, станаха причина да се заговори за нашия забравен и охулен народ, до като се дойде най-после до войната за освобождението на нашата земя.

И трагично загиналата Загра в опустошителните пламъци на Сюлейманпашовите орди, окъпана в кръвта на своето многолюдно население, е едно върховно изкупление пред жертвеника на свободата, дето за пръв път редовна българска войска получи своето огнено кръщение.

Затова в Стара Загора, в това място, дето много революционери издъхнаха на бесилката, а други намериха смъртта си от неприятелски куршум в планини и долини, в това място изпълнено с трагизъм, напоено с кръвта на герои и невинни дечица и девойки, трябва да се издигнат българските Пропилен, през които бъдещият поклонник ще трябва да мине, за да отиде в акрополите на Шипка и Бузлуджа при безсмъртните сенки на българските опълченци и на Хаджи Димитра и Караджата.

ЛИЧЕН БЕЛЕЖНИК НА ПОЕТА ИВАН МИРЧЕВ ДАРИХА НА МУЗЕЙ „ЛИТЕРАТУРНА СТАРА ЗАГОРА“

/от стр. 1/

Личен бележник, запазил 144 страници със стихове на поета Иван Мирчев, вече е част от богатия фонд на музей „Литературна Стара Загора“. Безценният експонат е дар от Сдружение с нестопанска цел „Лайънс клуб Стара Загора“. Дарението връчи президентът на клуба Станимир Минчев на директора на културната институция Иван Матев.

„Днес правим едно дарение, което е от сърце. Радваме се, че успяхме, благодарение на Снежана Маринова, да се добием с този тефтер и да го подарим на обществеността на Стара Загора, за да бъде тази реликва достъпна до всички почитатели на словото“, каза Станимир Минчев.

„Това е един много голям жест, който се вражда в цялостната панорама на поетите на Стара Загора. Иван Мирчев е лидер в късната поетична старозагорска школа, защото до 80-те години на XX век не е имало издание или литературен форум без негово участие“, сподели с гостите в музея, неговият пазител и ръководител Иван Матев. Той връчи специално свидетелство за дарението на Лайънс клуба и изрази дълбоката си благодарност. Матев прочете и кратка есенетично оформена справка за поета и човека Иван Мирчев, който от думите му е неразделна част от литературния храм под липите. „Той е роден на 11 октомври 1897 година в Стара Загора. Произхожда от виден възрожденски род. Завършва Мъжката гимназия „Иван Минчев Вазов“ през 1921 година и започва трудовия си път в старозагорския клон на Българска народна банка, където работи до 1948 година. Първите си стихове Иван Мирчев отпечатва през 1914 година в столичното списание „Бисери“. От 1916-1918 година той е част от литературно-художественото списание „Хризантеми“. Това е една от предпочитаните трибуни на българските символисти“, сподели с присъстващите Иван Матев Той допълни, че страниците на тефтера са много ценни и показват

неразкрити страни на късния български символизъм. Изписаните редове с лилаво мастило, рядкост по това време, също показват специалното отношение на автора им. Има нанесени от поета последващи поправки с мастило и молив. Част от произведенията са публикувани в книгите му или в списания. Има залепени няколко изрезки на негови публикации. На първата страница е написал името си и „Стихотворения“, както и „Ст. Загора 1919 год. февр.“.

„Чест е да приемем поредно дарение за музей „Литературна Стара Загора“. Сред нас днес са и други, допринасяли с безценни експонати колекцията му. Отправям апел към родственици и близки на нашите емблематични поети – ако имате снимки, бележници или част от библиотеките на всички, с които старозагорци се гордеем – „Литературна Стара Загора“ е естествен техен дом. Не само ще бъдат съхранени, но и съм сигурна, че някой ден ще бъдат обект на наука, на различни разработки, за да бъдат винаги живи“, каза по време на събитието в храма на поетите под липите ресорният зам.-кмет Милена Желева.

„Нека бъде последван нашият пример. Наблюдавам, че музеят е все по-хубав, все по-богат. Всеки, който може да допринесе за фонда му – нека го стори, това е жест в името на общото благо“, сподели с присъстващите Здравко Георгиев, директор на Радио Стара Загора и член на Лайънс клуба.

Предстои обстойната обработка на тефтера на поета Мирчев, подчерта Иван Матев. „Ще потърсим подходящо място в експозиционната му витрина, а с този дар ще се обогати не само тя, но и духовността“, допълни той.

Бележникът на поета е открит от старозагорската изследователка Снежана Маринова. Тя сподели, че за първи път тефтерът ѝ попадна преди около 20 години. Желанието да го откупи тогава е било неосъществено поради твърде високата му цена по онова време. „Преди година и половина с мен се свързаха колекционери и ми предложиха да го закупя. За щастие се съгласиха да изчакат известно време, докато събера необходимите средства“, уточни Маринова.

Журналистът Росица Ранчева допълни, че в полза на музея, както и на почитателите на словото, ще направи подарък на „Литературна Стара Загора“ – собствената си дипломна работа, която е на тема „Литературно-критически очерк за Иван Мирчев“.

Стихове на емблематичния поет са публикувани в „Златорог“, „Везни“, „Сентември“, „Пламяк“, „Литературен час“, „Литературен фронт“ и други. Член е на Съюза на българските писатели. От 1967 година Иван Мирчев е Почетен гражданин на Стара Загора. През 1977 година е удостоен с орден „Народна република България“. Умира на 14 април 1982 година.

Красимира Кънева-Пенкова

Първият български роман-носител на Международен Букър за литература за 2023! „Времеубежище“ е дълго чаканият нов роман на писателя **Георги Господинов**. Какво става, когато „вирусът на миналото“ ни връхлети и как излизаме от това... Както писателите могат, Георги Господинов сякаш е предусетил онова, което само допреди месеци беше немислимо. „За човек, който обича света от вчера, този роман не беше лесен. Той се разделя с една мечта по миналото или с това, в което то се превръща. Писах (и трих) за смесването на времена, когато паметта, лична и обща, си събира багажа и си тръгва. За новата obsesia на Гаусти и дискретното чудовище на миналото, което идва срещу нас. За времеубежищата, които строим, когато сесашиното не ни е вече дом.“ - **Георги Господинов**.

Българският издател и литературен изследовател Пламен Тотев получи почетната награда „Рашиново признание“

За пръв път българин получи най-голямата македонска литературна награда, която може да бъде присъдена на чужденец. На официална церемония във Велес, родния град на основоположника на македонската литература Кочо Рацин, на Пламен Тотев бе връчено почетното отличие за принос му за изграждане на мостове между македонската литература и читателите в България чрез издаването на най-представителните автори от всички поколения на съвременната македонска литература.

Тази година „Рашиново признание“ бе връчено за 60-и път. Наградата традиционно се присъжда за най-добър македонски роман или сборник с разкази. Наградата спечели Блаже Миневски с романа за любовта на Гоце Делчев и Янка Каневче - „Ако се родят някакви чувства“. „Рашиново признание“ му бе връчена при откриването на тържествата.

При закриването им на Пламен Тотев бе връчена почетната едноименна награда. За пръв път с нея е удостоен българин. Досега е присъждана на големи литературни специалисти и лингвисти като акад. проф. Виктор Фридман от САЩ, проф. Жарко Бошнякович от Сърбия и др...

НОВИ КНИГИ

Боян Ангелов - поет, есеист и литературен историк, председател на Съюза на българските писатели, представи новата си стихосбирка „Отново да ме обикнеш“. Премиерата бе в пространството пред НДК, а събитието бе част от културната програма на Пролетния панаир на книгата. Поетесата и литературен критик Анжела Димчева бе водещ на представянето на стихосбирката, на която говори и поетът Атанас Звездинов, като на събитието прозвуча авторски рецитал.

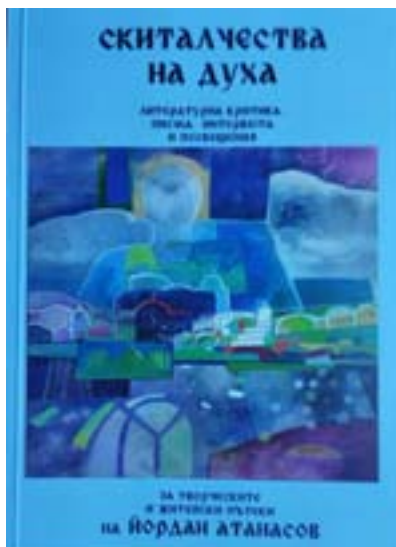
че по българските земи така не се пише.

Излезе от печат книгата „СКИТАЛЧЕСТВА НА ДУХА ЛИТЕРАТУРНА КРИТИКА, ПИСМА, ИНТЕРВЮТА И ПОСВЕЩЕНИЯ ЗА ТВОРЧЕСКИТЕ И ЖИТЕЙСКИ ПЪТЕКИ НА **ЙОРДАН АТАНАСОВ**“. Книгата е отпечатана със спомоществователството на Фондация „Космос -Д. Брацов“ – Стара Загора и нейния «Златен фонд». Тя съдържа всичко, писано във времето от първата книга на поета «Токов удар», издадена от Профиздат през 1988 г. до най-новата «Пазител на вечност» на Издателство «Алфатрадо» София.

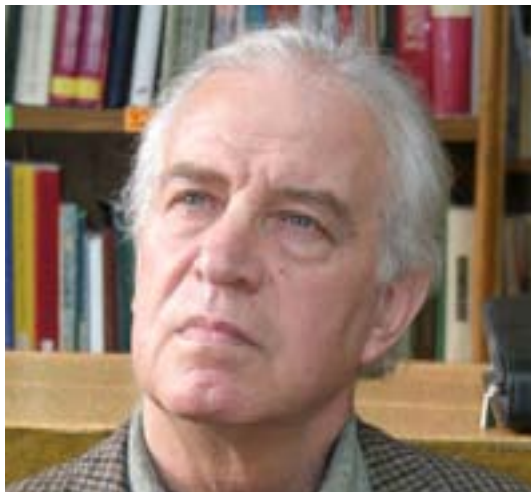

„Камъчетата под езика“ от **Марин Георгиев** е една своеобразна видрица от втората половина на 60-те години, та до днес; животът, неукрасен, неразгадаем, видян в упор; изговаряне на мъчланото: камъчетата, които всеки държи под езика, само че сега извадени на показ. Разпородно, а всъщност единно съдържание - защото общото между текстовете, сред които политически коментари, сравнителен анализ на поезия, любими писатели, сондажи в историята, импресии и фрагменти, даже еротични и разголяващо интимни, срещите със старостта и смъртта е изразилният ги. Становища, мнения, оценки, някои от които с категоричността и радикалността си могат да се вземат за крайни. Но така е, когато зад думите стои автор, който поема отговорността да ги сподели.

А в т о р ъ т е н а я с н о ,

В ЖИВОТА ВИНАГИ ЕДНИТЕ ИМАТ ПОВЕЧЕ...

СЪДБАТА НА АКТЬОРА

В памет на **Бойко Боев**

Коя му роля подир него ще остане - критиците му нека водят спор. За пръв път притеснено трие длани пред нова роля старият актьор. Животът безкомпромисно го люшна в посока друга, в ненадеен час. Пенсионираха го. И великодушно директорът му разреши тогаз билети да разпространява - нека на дарбата си да не измени и да работи пак за театъра човека. Но не на сцена. Малко по-вострани. Да, малко по-вострани. И точно тука е драмата в актьорската душа. Редовно по врати на фирми чука и обикаля този град пеша с дежурно предложение: „Купете за премиерата във други ден останалите няколко билета!“ Така той заработва свой процент. За хляб. И даже за ракия малка... Ще каже някой: „Предвидим завой, естествен край, не виждам нищо жалко.“ Не, жалко за актьора, драги мой! Жадува той да плаче, да се смее, да трогва публиката всеки негов ход. И шом на сцената не може да живее - умира и в реалния живот.

Таньо Клисуров

В живота винаги едните имат повече, а други губят. Не бях герой във холивудска повест, но бил съм влюбен. Аз мъхнеш вар по стълбища извити на майстора-мазач с две кофи. Звонтияха в неговия джоб парите, а в моя - строфи. Към постове стремят се до последен дъх - да имат власт. Молива си със изострен връх командвам аз. В дворци живеят, трупат там богатства, опазената чест ми е утеха. И като влакове представите за щастие се разминават - моните и техните. Богатството нима ще ги спаси? Знам отговора стародавен: в живота си дори и Крез да си - Отвъд си с мене равен.

ГЕРОВ ОТЛЕТЯ

„Да си самотен в този град,
където всичко е неутрайно...“
Александър Геров

Беше загубил отдавна жена си Тамара. Но от години обичувахе с нея на глас. Няколко гълъба бели му бяха другари - хляб им трошеше по своя олющен перваз. Вече не пишеше. А се отдаде изцяло на небесата - нататък бе поглед забол. Може би виждаше: Далчев седи до Ванцаров, а по средата им празен - за себе си - стол. Ясно съзираше: там са дружина познати - някой от тях ще помахва без корист: „Ела!“ Който е гордо летял, в поетичното ято има си място, макар с уморени крила. Щом го повикат, ще литне той, без да протака. Нека хвалебствия тука приемат му в хор. Нека му кръстят на името някоя пряка с крив тротоар и затулен за слънце простор. Нека... Додето над него надвесена блеше злата Мизерия /не милосърдна сестра/, като за тръгване - Геров с балтона си спеше. Сетне политна. Лъжа е това, че умира.

КЪЛПАЧ

Поет социален е кълвачът в близката дъбрава. Спасява той от червеи дървото. Така и ти спасяваш обществото, Поете. А пък то все те предава. От теб то няма нужда, плашии се от твоя съд. И не разбира, че накрая от присъдите печели. Ти правиш рани в съвестта, а те болят. На мода пак са славееви трели. Кълвач си сред огромната бетонена гора. Защо не замълчиш? Или пък промени гласа си. Отскубнаха ти вече не едно и две пера и стреляха по теб. Онез - със съвестите мръсни. Но ти пак чукаш с клюн, макар поизхабен. И мокро е по бузата. Създа ли, кръв ли? Ако те няма теб, дори да дойде пролетният ден, душите ни проядени едва ли ще разкъфнат.

ИЗПОВЕД ПРЕД ГЛАВНИЯ ПРОКУРОР

Господин Прокурор, обществото ни е възмутено - аз изрекох пред хора стотици лъжа недопустима. Беше ден за поезия, рецитирах от шумната сцена, че ще бъде животът по-хубав и надежда ще има. Извинете, не съм ви докладвал и за тайните свои: есемесите, дето благоверни спъруги ми пишеха... Премълчавах тайните служби подбудителят кой е - греховете ми бяха закриляни, вижда се, свихе. Заблуждаван относно престъпните личности виш сте. Аз един съм от тях, от години върлувам в страната, аз съм автор например на доста словесни убийства - подленя съм улучвал по светло право в сърцата. А веднъж безразсъдно на среца една в парламента носих в джоба си стихове взривоопасни... Шях да бъда виновен изцяло за инцидента, ако някой случайно кибритена клечка бе драснал. Безпошаден бъдете с поета докрай, Прокуроре! Вероятно смущава ви само възможност такава: рецитират го всички, когато попадне в затвора, доживотно осъден - герой на народа си става.

Худ. Ума Хайнике, Спомен за Бачково I

*Картините в броя са от изложбата
„Пленер Дружба“ 2023.*

КЪМ ЕДИН СЪНАРОДНИК

Усещам в говора ти чуждия акцент и самочувствието на човек препатил. А в погледа - ирония към мен. Пристигаш от Америка, приятел! Какво ли зная аз? Какво ли съм видял във своя град обикновен, световно неизвестен? През Океана ни веднъж не съм летял - провинциален, недорасъл, местен. Как още дишам в този край недоразвит, готов предприемчивия да смачка? О, как те дразни българският бит и беднотията на всяка крачка, и този хленч по миналото - тъжен ек, и думата „родина“ - нива пуста - какво ли значи, шом като човек щастлив е там, където сит се чувства? Сит равен на щастлив. Разбрах за твоя свят и между нас Китайската стена къде е... Благодаря, че предизвика благодарния инат от тебе по-различно да живеея.

СРЕЩУ СИЛНИЯ

Ти искаш да платя, за да получа това, което отвоювах честно. Ако платя - ще си удара звучно плесница сам. И няма да е лесно да се погледам в огледало сетне, от угризения безброй обсебен. И отвратен от себе си - да сметна, че аз съм дребен, дребен, дребен, че аз се приравнявам със мръсника и му припявам сам похвална песен... Като онези ставам, дето викат: „Крадеца дръжте!“, а крадците те са... Не, няма да наляя пълна кофа в скрибуцащата воденица твоя. И нека ми се случи катастрофа, и нека ме причакат зад завоя с глави обръснати три твои мутри. Юмручно те „ще ме съветват“, зная. С око насинено, но горд, ще гледам утре роднини и приятели. Това е. Ти няма да го разбереш. Не можеш. Да, ти си свикнал само на поклони. Но трябва някой в този свят безбожен да отстоява божите закони!

Първата стихосбирка на Петя Цолова „Земя през юли“ излиза през 1970 година под с предговор на самата Елисавета Багряна. Това е рядка чест, с която малцина могат да се похвалят и сигурен знак за стойността на стиховете на младата тогава поетеса. „Монте стихове са писма до поискване“ започва със следните стихове:

Идват думите в тях
от високо ли, от дълбоко ли,
и до днес откъде точно идват, не знам.
Аз само в любовта си към хората като
в пликоче пощенски ги запечатвам
и ги изпращам
без адреси с улици, номера, имена.

Това е донякъде автохарактеристика на поетесата за собствената лирика. Стиховете ѝ са автентични, естествено родени, искрени, те търсят и няма как да не намерят своите читатели, защото са „като капки мед“ за житейските горчилки на читателите, в тях няма нищо преиграно и съчинено, те са собствената биография и съдба на Петя Цолова.

Силно е запечатано в паметта на поетесата детството и това говори за душевната ѝ чистота. В едноименното стихотворение споделя съкровено за детството си, когато с е неосквернена душа: Свят отдавна безвъзвратно отминал И непохътан останал у мен. И в него – някогашната аз, щастлива, попивам цветове и ухания мили в един, още с нищо ненаранен и от никого нестесняван ден.

Детският свят кара лирическата героиня да търси и вижда „Доброто в света“. В „Дълбожня елегия“ се връща към детството, родната Мизия, младостта, защото тогава най-силно е усещала Свободата и се пита:

Спри!
По-добре скъпия спомен без болка
пак в сейфа на паметта приюти,
а в себе си се заслушай
внимателно, дълго,
да провериш,
дали онези хиляда звънчета,
тъй ясно звънели в далечното лято
и досега носиш в кръвта си ти.

Колко чисти и красиви са помислите и желанията в тристихието:

Усещам пак –
сърцето ми си е останало дете,
което иска да си поиграе със небето.

В четиристишието „Защо майките винаги са били“ обобщава, че винаги ги крепи майчината обич към децата: Защо майките винаги са били, са и ще бъдат неизменно силни. И свети? Защото до края на своите земни дни има за кого с обич да светят.

Любовта към родното място и родния край е закръмена също още в детските години и остава за цял живот. Съкровена е любовта към родния край в стихотво-

рението „Мизия“:

На Мизия земята родна моя,
пръстта като пречен хляб ухания,
тревите, лъхаци на мед
и на пелин във зноя,
чешмите стари,
с щедрост непрестанна
из три чучура,
близкаши най-сладката вода,
при среща със гореща
и щастлива тръпка
ме задават –
не мога дълго дъх да си поема
думица да промълвя...

И в „Старомодна песен“ отправя заещанияето „Мен в родната пръст/ като в мой дом последен без съзми ме въведете“. В „Превъзможване“ без какъвто и да е фалшив патос и патриотарство се врича на родната:

Онова, което съм обичала, обичам
и ще обичам... Българийо!
Ти си само за нас всички, единичка
под Божия свод.

Поезията на Петя Цолова е силно хуманистична. Тя е разочарована от далечните градове – огнища, от факта, че хората са лоши и предупреждава, че сами ще доведем апокалипсиса с омразата, която таим в душите и сърцата си към себеподобните, трябва най-после да се възмизим – това е главното послание в „Препънати нощи“. В „Големият въпрос“ отново предупреждава:

Всеки носи на плещите си всичко –
и умиращите от глад деца,
и далечните градове – огнища,
сред които бушува смъртта.
Големият село –

Светът се тресе от омрази,
от насилие, алчност, лъжа, суета,
Село, за хиляда години непораснало,
непоумняло,
неприло истински любовта.

Дали най-сетне над душите човешки
мир като мания небесна ще завали?
Или...

Затова в „След седмия ден“ мечтата на лирическата героиня е Господ да извае нов човек, по-хумен и човечен, който да носи радост и усмивка на другите хора. Сходно е посланието и в „Щом сламката в око на близкия“, в което става дума за престълението и неизбежното наказание за сторените грехове:

Слепи сме и когато мразим,
и когато завидваме.
А няма болести
по-мъчителни и разяждащи
от омразата и завистта.
И наказва ни не Господ, нито Съдбата,
затова, че правим със тях
смъртен грях.

Ние, хората остепенели,
най-жестоко сами се наказваме
с тях.

Финалът на „Думи“ е молба-вопъл към Създателя:
О, Господи,
защо на всичко отгоре ни даде
и тези езици - да се лъжем,
стреляме, раняваме,
и убиваме и със тях!

В „И какво от това, че мога да клинка“ изразява тревогата от отчуждението между хората, от формалното общуване през компютрите. Няма топлина, човекът не чувства другите като близки, а всеки трябва да е петимен за истинска човешка близост, съчувствие и състрадание. В „Новеко“ отправя хуманистичното послание, че светлината свети. Най-вече за тези, които/ пред нея разтварят не

тежко ковани врати/ а до дъно – сърцето си.“ Силна е хуманистичната струя в „Пушинак“, в което поетесата настоява, че насилието е унищително не само за потискания, но и за насилника.

Силна болка струи от творби, в които Петя Цолова се възмизава от властниците. В „И пак за добротата“ властникът блудства с Добротата. В „За думите и трибуните“ лирическата героиня на поетесата се възмизава от демагогията на властниците, които безцеремонно лъжат наивните българи. В „Деветнайсти февруари, днес“ поетесата сочи примера на великия Васил Левски. Обикновените българи от сърце и душа се прекланят пред Апостола, но властниците и в този ден „за себе си ползница могат да вземат, без срам ще се правят и в този ден/ на апостоли, от Апостола по-големи“. И страшното е, че Апостолския въпрос „Народе????“ остава без отговор. Националното разделение и омраза смущават лирическата героиня. Затова във „Въпрос към всички ни“ повикът е да си припомним Кубратовия сноп, където е спасението.

Социалната чувствителност е съществена част от хуманизма на Петя Цолова. Лирическата героиня във „Все по-силно науцва светът“ е притисната от мизерията и за да спести няколко мизерни левчета рискува буквално живота си:

Худ. Ева Вишнеvsка-Здунак,
Източници на сила I

Ненавиждам бедността – тя кара
посивялата стара жена
от съседния блок
да пресича на патерници
булеварда фучаш,
само за да си купи
с няколко лева по-евтино
своите неизбежни лекарства
за месеца.

И най-жалкото е, че старата жена мисли, че е изгнала „съдбата си жалка“. Животът е несправедлив, защото нечестните управници демагогстват и лъжат наивните бедняци от микрофоните на „високи трибуни“. „Всекидневен, мъчителен“ е „походът за хляба“, той е „от сутрин до мрак“. Политиканите в последна сметка „ще оставят и двацет и първия век, уж хумания/ незначителни, непожалени, беззащитни.../ И жертвувани пак обикновените хора:

Засуха...
Недораслящи...
Неоправе...
Безлюбовие...
Пустодушие...

Основната тема в лириката на Петя Цолова е Любовта. И то не само защото една от стихосбирките ѝ носи заглавието

„77 любовни писма до поискване“. Тя притежава женската интуиция, с която „безпогрешно и истински може да разпознае“ любовта и любимия, който да я развълнува. Неизтриваем е знакът в едноименното стихотворение, което любовта остава в сърцето и душата на обичащия истински, докато неискрената любов бързо го забравя. Само в сърцето на лирическата героиня остава нещо „неотболало“, което като камък тежи в сърцето ѝ. Тя успява всичко да прежали, „Само Любовта, пропиляната“ не може. Именно защото любовта ѝ е преживяна и истинска, та е готова и способна да прости на любимия и да го приеме отново, макар че я е наранил. Но все пак ще завърши „Прошка“: „Я по-добре отмени вратата ми.“, но без удивителна. Защото съкровено любовно чувство е дълбоко и трайно.

Любовта е и болка, когато е високо и обсебвашо чувство. Лирическата героиня на поетесата спонтанно възкликва: „Ах, как бях обичала, обичана и щастлива/ станала сякаш безсмъртна, толкова жива“. Не съжاليا за нищо, защото съкровеното чувство е заслужавало всички болки, затова животът ѝ е бил пълноценен. Любовта за лирическата героиня е като родната земя. В „Когато лятото неусетно посърне“ любовта е „Време, което тъй високо те е издигало/ над битието, бедите, света, дори над смъртта“. Защото наистина любовта е безсмъртна. В „Не бях на съдбата избраница“ лирическата героиня споделя, че заради любовта ѝ „Даже смъртта, щастливо забравена/ вдъх земята се скри./ Защото в живота ми имаше вече нещо/ по-силно от нея дори“.

Но любовта на лирическата героиня на Петя Цолова е деликатна, далеч от нахалното разкриване и предлагане на чувството и обяснението в любов към обекта на любовта ѝ. Тя се надява мъжът на нейната любов да разпознае и усети чувствата ѝ, мечтае и се обръща към него с думите:

И да смъкнеш с един-единствен,
несвързано мъжки жест
всичките ми измислени маски,
бретони, усмивки,
та душата ми, гола, да заблести
с непобедима женствена беззащитност.

Понякога любовта ѝ се струва като „златен дим“, както е озаглавено едноименното стихотворение. В „На чисто“ упреква любимия в неискреност, в любовна лъжа, на нея не ѝ трябва полулюбов, уклончивост, а пълноценна любов.

В „Дотук“ нарича любовта на мъжа „сламен пожар“, защото той преиграва и тя усеща това с душата и сърцето си. И логично настъпва раздялата, светът изпитва студ от раздялата в „Подялба“, той се срутва. За неизбежната раздяла става дума и в „Гвърде много мъчталиви пространства“. Лирическата героиня на Петя Цолова не иска нищо друго от любимия освен „душите ни да се допъзват, да си вярват, да се искат...“ Любовта не е „пресмятане“, а „разпятие високо“, тя е всеотдаденост („Да имаш и да нямаш“). Любовта не търпи половинчатост, нищо „полу“, истинската любов е обсебвашо чувство.

Любовта окриля, вдъхновява и облагородява:

Когато съм влюбена, когато обичам,
не погизирам в измама и злоба никого.
Прегръщам дървета
и с тях разговарям.
С бездомни котки и кучета
се сприятелявам.
Спират погледа ми
крайпътни цветя и тревички.
Красиви са хора, животни, растения
– всичко!

АКТУАЛЕН РОМАН ЗА ДНЕШНОТО ВРЕМЕ

Иван Д. Христов

като всичко велико –
смисълът на живота, май:
да оставиш на идващите след теб,
насърчително,
по-радостен, по-човечен и щедър
света, като влетеш
в тъканта му, несвършваща никога,
още една – своята! –
жилава, но копринено мека,
нишка доброта.

В „Заеми“ отправя посланието, че Смисълът е да служим на Истината, в което се зарича. В „Опит за автентичност“ П. Цолова е намерила Смисъла в: Единствено на любовта

аз вярна поданица бях.
А ето, че на свечеряване открих:
натурала съм неусетно
най-голямото имане –
родих деца. Обичах. Пях.

Изпълнила е своя дълг към живота. Затова в „Тези дълги аленни залези“ очаква спокойно смъртта. Във „Все някога животът си отива“ смирено философски очаква неизбежния си земен край, само не може да приеме, че преди смъртта „първо си отива любовта“. А в „За нищо един живот не стига“ предчувствието за края доминира:

За нищо един живот не стига –
остава недопята песента.
И любовта остава недопита.
неразгадан остава си света...

Въпреки всичко Надеждата не умира, защото „Отчаян оптимизъм“ говори със заглавното си. Безсмъртно е Словото, Езикът, защото въпреки драматичната ни и трагична национална българска съдба благодарение на тях сме се съхранили като народ. Спасили са ни езикът, народната песен, словото. Личното безсмъртие за човека е словото, изкуството, чрез което човек остава следи след себе си – това е основното послание в „Пиша“. Затова в „И нося все така безценното мое съкровище“ Петя Цолова носи крехката надежда за безсмъртие, защото се надява:

Все някоя моя песен ще оживее
и за някого ще прозвие
след време дори подир мен.
Песен за любовта –
най-важното нещо
в този наш свят човешки..
А по човешки и до ден днешен
неподреден.

Затова поетесата ще търси любовта до последния ден от живота си („Талисман“). А това е най-важното и осмислящото, нали? Защото любовта е Смисълът.

Поезията на Петя Цолова е силно драматична, защото е дълбока. Тя се вълнува от най-важните битийни въпроси за човека. Поетесата страда от несвършен свят, в който пребиваваме хората и сами сме си виновни. И тя споделя позицията на Борис Христов, че трябва да си направим живота по-добър тук, на земята, като мислим за Там, където се отговаряме за земните си дела и грехове.

В поезията си Петя Цолова използва оксиморона, за да постигне полифонизъм на посланията си. Предпочита открити метафори, защото се интересува от дълбочините на стиха. Красотата в поезията ѝ не е пища, а дълбока и смислена, защото е преди всичко духовна. Стихът ѝ е разпознаваем и специфичен. Класическият ѝ стих е модерен, не я затруднява, тя избягва пълните рими и куплетите, по-често използва свободната поетична форма, при тази поетеса стихотворението само избира формата си. Това подчертава още веднъж нейната поетическа автентичност.

Никола Иванов

Лирическата героиня е изпаднала в унес и изживява с цялото си същество любовното чувство. Любовта е жажда по красотата, самата тя е красотата. В това се убеждаваме от едноименното стихотворение:

Хубав е този, когото обичаме.
Най-хубав – за когото от любов
да се жертваме сме готови дори.
А който умее така да обича,
за него и белият свят, целият,
става непрежально красив.

Във „Вина“ лирическата героиня категорично споделя:

„любовта научи ме да летя“.
В „Среднощно броење“ интимната любов престава в универсална хуманистична любов към всички, които са дарявали безкористно с любов лирическата героиня, без да искат да я връща. Тя разбира, че е „била несприлично богата“, защото са ѝ помагали в трудни житейски моменти, окуражавали са я.

В сравнение с волността и неударжливостта на Елисавета Багряна („Как ще спреш ти мене, волната, скитнищата, непокорната, мене как ще спреш!“) в любовното си чувство Петя Цолова е по-приземена, по-смирена, по-гърсена дълбочината на чувството, по-въгълбена, любящата е по-скоро представа, а не реален персонаж, ненамерен, като че ли несрещнат като идеал за мъж. Затова Петя Цолова е по-самотна в чувствата си. Нейният идеал за мъжа откриваме в „Мъжът, когото мечтаеш да срещнеш“:

Да ми е в беда и болка – ramo.
В светло утро – високо крило.
И само него да иска сърцето ми, само!
А той с мен да е не по лицерните
правила стародавни,
а с цяла душа и жадно тяло – воистине,
както е казано още във време оно,
С мен да е не запред очите хорски,
любопитно разскрени,
а пред онова, виждащо всичко
Божие око.

Свободата за Петя Цолова е фундаментална ценност. В това се убеждаваме от „Юзди“, където тя не иска да търпи ограниченията, несвободата. В „Кратка езопнада“ поетесата е категорична:

Да, знае отдавна Светът, че всеки
Свободата в душата си носи.
И всеки носи своя Свобода –
голяма и смела или стгушена тайно
в някое тъгълче на душата му,
плахо подвила криле Свобода.

Затова Донкихотовците движат напред света, защото са свободни („Такива работи“).

Като всяка истинска поезия лириката на Петя Цолова се характеризира със силна екзистенция. В стихотворенията си тя размишлява за Живота и Смъртта, за Смисъла. Във финала на „Истопадна молитва“ поетесата споделя:

За нищо не моля,
само като грозд октомврийски
докрай да остане пълна
и бистра душата ми.

А в „С главна буква“ е категорична че: С главна буква бих изписала
три думи всякога –
Живот, Любов и Смърт.

В „Шепа пясък“ неусетно животът е преминал и се приближава към края на земния си път с Надеждата, че ще отидем в другия, по-добър свят. В „Еврика“ лирическата героиня е достигнала до Смисъла:

И аз „Еврика“ викнах –
открил ми се беше – прост

Статат, Амадеуса, Стойна, Станчо и други, както и на алегоричните и олицетворени герои: Врабката, Врабчето и Гълъбичката.

Героите в романа са индивидуализирани и запомнящи се. Те носят свои специфични черти, които определят техния характер и действия. Всеки от тях по своему намира спасение – Калоян, човек с поетична душа, в привързаността си към семейството и рола, Керлата – в любовта си към хората, на които безкористно помага в трудните времена на пандемията, лея Гера – в житейската си философия и практичност, дядо Зафир в доброволната си мисия на пазител на гората и дивите животни.

Писателят ни среща с хора, преминали през различни житейски трудности и преодоляващи страха от коронавирусаът. Героите преминават през своите изпитания, за да достигнат до своя морален избор – доброто, любовта и човешката, защото те надделяват всяка беда и нещастие. В романа се отледжат актуални събития, станали през последните години, чак до сега, както и на несправедливо социално положение на обикновения човек от народа.

Писателят Емил Енчев е добър познавач и тънък психолог на човешката душевност. Притежава дарба на разказвач с болезнена чувствителност и усет към неправдите в живота, и моралното падение на обществото: „Тези маски ще свалим, но онези, които прикриват лъжливостта, ще останат да прикриват завистта, злобата и омразата“.

Романът се отличава с емоционален, синтезиран и лаконичен изказ, изчистен от неужитни описания. Приката реч подпомага разкриването на характеристиките и постъпките на героите. Авторът акцентува на психическите и душевни преживявания на героите.

Понякога разказвачът си служи с ирония и сарказъм, на места и с кратки натурални описания, но винаги с болка от неправдите в живота и неизвестното бъдеще. Кратки, поетични и художествено обогатени са природните картини в романа, които са в унисон с човешките преживявания и случки.

Животът на героите – лея Гера, Керлата, Калоян, тяхната хуманност и доброта се губи в нечовешката злоба и мът на останалите. Въпреки житейските повратности и неволни героите не загърбват човешката си и готовността за взаимопомощ и жертвоува.

Авторът умее да скъсява дистанцията между читателя и персонажите. Така е и в епизода – „ръцете на хляба“. Сюжетът за предприемчивият и далновиден дядо, за неуморната баба и изпечените от нея дъхави самуни хляб, за нивата на Корията, която ражда едро жито, сякаш оживява пред очите ни.

Под текстовите послания наваяват усещането за душевна бедност и безразличие към чуждата мъка и състрадание.

Финалният епизод с дядо Зафир е най-силен и запомнящ се. Неговото послание е хората да правят добро, да се обичат и си прощават, защото не природата, а човекът трябва да се адаптира към нея. Дядо Зафир страда, че „ловците трепят и унищожават животинките“, а „дълбокоските погубват цели столетни гори...“

Книгата е една вълнуваща изповед за живота по време на върхлетялата ни пандемия от коронавирусаът и нейното отшумяване.

Чрез съдбата и душевните преживявания на героите „Роман за птици и хора“ поражда у нас не само тревожни размисли, но и плаха надежда за нещо по-добро и човешко,

Здравко Пеев

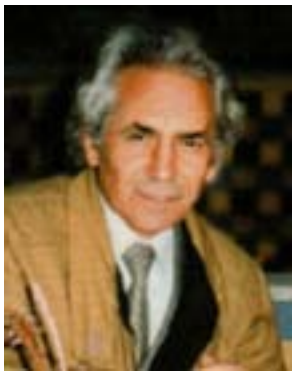
СТРЕЛБА

Войници стрелят в стихналата пролет – зелено е навсякъде. Стрелбата със бели облачета над тополите не може да пропукна небесата.

И въпреки стрелбата, пак остава по някой храст, а в него пък – душища. Гърми живот, стрелбата продължава, но пак летят недостижими птици.

Войници стрелят. Ехото заглъхва по опустели къщи и градини, в заключените входи се блъска, разклаща обедните ни чинии.

Войниците се учат да убиват, или убиец някъде преследват. Но все така сърцето ми се свива – припомнило безброй невинни жертви...

„Внезапни думи“ – „Тревата изсъхва и цветът отпада, а словото пребъдва от род в род“. Съществена е взаимовръзката между внезапно появилите се в мигове на възхновение думи, приоткрити за нов живот в градежа на стихотворение или прозаическа творба, и тяхната дълготрайност и значимост във времето. И в заглавието на книгата – равностметка на изминатия творчески път на съвременния български поет Кънчо Великов, и в проникновението на видния старобългарски писател и църковен деец Константин Преславски акцентът пада именно върху светлото начало на всички начала – Словото. Словото като съ-творяване на нови светове. Словото като път към познание и себепознание. Словото като пребъждане.

Внезапните думи – поезията. Те долитат като птици, като зов от предвечното. Понякога дълго премълчавани, друг път спонтанно придошли като неударим песенен ручей. Поетът е посредникът между божественото, необитното и земното, човешкото. Той е посветенит на непрестанно търсене вестител на тайни и на възвишени копнежи. Поетичната светлина идва при него като непринуден, прекрасен дар, който намира продължение в старанието на поета да претвори вибрациите в слово. Поезията – възможност за търсене на смисъла на човешкото съществуване. Поезията – възможност да изразим свои истини и да ги отстояваме чрез безвъзмездна отдаденост на другите. Затова е толкова важно да познаеш и запазни верния тон – както в творчеството, така и в живота.

Никога не е без значение къде си се родил, кои са твоите родители, как е преминало детството ти, ученическите години, кои са били твоите приятели, първата любов... Карансен не е просто село в Северна България, в равнината, а самобитен свят, дал начален тласък на формирането и израстването на един бъдещ поет и на един човек с характер.

Интересен е феноменът, който можем да определим като творческа шафета.

ГАРАТА НОЩЕМ

(минало)

Това е гарата – искри оксигенирани, и самотата – спомен за обичане, и влаковете – сенки от движения, животът нощен – обяднал епически.

Това е гарата – гимнастика на тренове, духове и кости из трънаците, а миналото – с мрачно удивление през нас прозира – не в телата, в знаците.

Превърнати сме в никакви телесности от ислено, сомнамбулно бродене, през митинги, блокади, жълти вестници – животец бавен – смътат го народен...

Това е гарата – врата откренхната подир преминалите празни тренове, а хората са хванали в неделята самотното природно ръкоделие.

Живот затихнал – по сирашки жалостен, и уж за хляба, но не е до хляба. На края на пространството утасват и кротко пушат изстрелите хаосни...

РАЗКОПКИ

Защо копаем – в срутените църкви влечуги само в камъка живеят. В незнани гробници лежат парете мъртви и паметта за тях отдавна тлее.

И кой ги помни? Слян светец от храма – побелял, аз все осакатени. Духът от вечността ако е мамен, тялото защо е на колелне?

Животът ни е миг – едничък празник, а другото е на смъртта подвластно. Говедото цветята ще прегазни, нивцата пак ще буренияса...

Че варвари – с омраза и желязо събарят мрамора, отвлечат роби, и в къщите – изстинали и празни се връщат само духове задгробни.

След векове – слънчасали копачи ровят и разчитат писмената. Но кой над чужди кости ще заплаче – само пот ще ороси земята...

РАЗГОВОР С БЪЛГАРСКОТО БОРДЕЙЧЕ

Кажи, кажи, бордейче, разкажи ми, кой във теб живее – и неговото име. Кажи, защо си толкова тревожно, какво е с теб възможно-невъзможно?

Бордей, бордейче – под небостъргача, и покрай теб минава раздавача, но вече не донася в празната си чанта писма и телеграми, и новини приятни.

Кажи, кажи бордейче, кой във теб живее – дали сама старица и други като нея – несретни, парцаливи, кротки саможиви, дето чакат внуци – в очакване щастливи, да си припомнят младост, коне, градини, ниви, поляни край града – селата полуживи.

Кажи, кажи бордейче, не мълчи горчиво, не мълчи, бордейче, сърчице трошливо...

ДА ПОЗНАЕШ И ЗАПАЗИШ ВЕРНИЯ ТОН В ПОЕЗИЯТА И В ЖИВОТА

Понякога тя преминава от прародители и родители на син или дъщеря, на внук или внучка; понякога като невидим енергичен поток от общуването с твой приятел или човек със сродна душа. В случая с Кънчо Великов неведнъж съм си мислел, че творческата шафета е завещана от неговия съселанин и приятел, видният съвременен поет Веселин Тачев. И този творчески порив, навярно в началото усетен по-скоро интуитивно, за радост се оказва по-късно, а и до ден днешен, напълно осъзнат, дълготраен и плодотворен. Той ще поддържа духа му, кълето и да се намира, каквато и работа за хляба за себе си и за семейството си да върши; ще го буди нощем, за да запише своите поетични съновидения, ще го съпровожда при писане на всяко ново стихотворение, при подготовката и издаването на всяка нова стихосбирка. Ще бъде израз на неговото творческо любовитство и желание да отдели време в трудния си делник на шлосер, матричар, галванист и конструктор в павликенската „Вагрянка“. Ще бъде израз и на благородните му усилия да бъде в помощ по-късно, вече като изграден поет, на свои братя и сестри по перо. И ще му покаже верния път към Литературната група „Цанко Церковски“ към Народно читалище „Братство – 1884“, гр. Павликени, на която става председател от 1995 до 2000 г. И не само ще организира творчески срещи с изтъкнати поети и писатели от столицата и от различни градове и села в България, но и ще бъде сърдечният и мъдър събеседник и приятел на изградени и известни творци: Янко Добрев, Евтим Евтимов, Станка Пенчева, Иван Цанев, Дамин Дамянов, Стефан Понтонев, Матей Шопкин, Йордан Атанасов, Димитър Горсов, Атанас Мочуров, Борис Давков, Благовеста Касабова, Красимира Капарска и др. Светло приятелство ще го свърже също така с интересни личности и стойности автори на поезия, проза и публицистика: Иван Антонов, Людмил Симеонов, Йордан Денчев, Виолета Солинова, Светла Йорданова, Диана Стефанова, Стефан Митев, Веселина Кожухарова, Димитър Палазов, Стефан Молдов, Валентина Атанасова, Антоанета Гулева, Любомир Кенаров. Случайно започнало през

есента на 1991 г. и прераснало в сърдечно, дългогодишно приятелство ще свърже Кънчо Великов и Лъчезар Селяшки като здрав мост между Павликени, равнината и Сатовча, Родопна планина. Благословено приятелство – най-вече в творчески план.

Многобройни са творческите срещи, премиерите на нови книги, отбелязвания на юбилей на поети, писатели, художници и публицисти. Похвално! Особено на фона на значително намаления (или изобщо липсващ) интерес, особено на младите поколения, към такива културни събития.

През годините Кънчо Великов ще укрепи не се че обогатява като поет и културен деец. Ще намери своето подобаващо място не само в територията на своята истинска и голяма любов – поезията, но и в територията на литературната критика и на есеистиката. Ще се изявява не само като внимателен, задълбочен читател, но и като анализатор на художествени текстове. При това не единствено на отделни творби на поети и писатели, но и на техни самостоятелни книги. Ще ги представя в обзорни текстове, които няма да отстъпват като литературно-критическо проникновение дори на анализите на подготвени автори. Всичко по перо. И ще му покаже верния път към Литературната група „Цанко Церковски“ към Народно читалище „Братство – 1884“, гр. Павликени, на която става председател от 1995 до 2000 г. И не само ще организира творчески срещи с изтъкнати поети и писатели от столицата и от различни градове и села в България, но и ще бъде сърдечният и мъдър събеседник и приятел на изградени и известни творци: Янко Добрев, Евтим Евтимов, Станка Пенчева, Иван Цанев, Дамин Дамянов, Стефан Понтонев, Матей Шопкин, Йордан Атанасов, Димитър Горсов, Атанас Мочуров, Борис Давков, Благовеста Касабова, Красимира Капарска и др. Светло приятелство ще го свърже също така с интересни личности и стойности автори на поезия, проза и публицистика: Иван Антонов, Людмил Симеонов, Йордан Денчев, Виолета Солинова, Светла Йорданова, Диана Стефанова, Стефан Митев, Веселина Кожухарова, Димитър Палазов, Стефан Молдов, Валентина Атанасова, Антоанета Гулева, Любомир Кенаров. Случайно започнало през

есента на 1991 г. и прераснало в сърдечно, дългогодишно приятелство ще свърже Кънчо Великов и Лъчезар Селяшки като здрав мост между Павликени, равнината и Сатовча, Родопна планина. Благословено приятелство – най-вече в творчески план.

ПЕСЕН ЗА ПАСТИРА АНГЕЛ

Чуй възгласите на пастира: радост, мъка в тях събира: - Ех, и ей, и ой, и ай – пастирът пее в своя рай. Пази сенки, пази стадо белоруно, пази и тревата, кучето педуне, и то пусне, и натири през полето – кучето търчи, опашки вири клето. А пастирът песента си пак запява и оглася тръни, храсти, долове държавни. Ех, пастирът пее, плаче, вика – от гласа му миналото блика: Връща се жена му – булчината черна, еше му тя верна, верна и неверна, после с богаташ за Турция замина – колко време мина – не една година... Пей пастире, смей се, стадото изкарвай, агънце да носиш – майките ти вярват, агънце и гъби, или росна билка – жив да си пастире, а не на носилка! Бури, гръм и вихри нека те отминат – неи, плачи, пастире – само да те има!

РАЗГОВОР С БАОБАБА

Веднъж попитах баобаба: - Какво му трябва и не трябва? Храна, вода, пустинни бури? С какво привлича хора шури? До двайсет-трийсет се побират – лежат, коремът чешат, пият бира. Дали щастлив е баобаба – отворица той: – Дарявам даже хляба. Край мен навъртат се шебени – дори и австралийците! Подслон за мрачни и дъждовни дни, закрила – в тегави горещини. Баобаб – пустинен брат и хляб, и дом за гонен, спял и слаб.

ДЪЖДЪТ ПЛЕТЕ ОТ КАПЧИЦИ ВЪЖЕТА

Дочка Василева

ДОКАТО УТРЕ СЕ ПРЕВРЪЩАШЕ ВЪВ ВЧЕРА

Животът – карнавал с различни маски, в ръкавите си скрил непостоянството, а все живеехме във скута на лъжата. И се заканвахме: «От утре ще сме други.» Докато утре се превръщаше във вчера, часовникът предъвкваше минутите, да отброи от «после» до «последно»...

Животът е едно кълбо очакване и се търкаля, и търкаля, и разплита. Остава тънки нишчици по драките. Смалява се... И все по-малко иска. Все повече разбира. И съветва... Светът в един прозорец се побира. Очакването – в тънка нишка светлост, която нейде в тъмното се спира...

Животът – огърлица от въпроси... Път към студените ръце на самотата, по мостове от хиляди възможности. (Но само няколко от тях си заслужаваха)... А отговорите са сгушени накрая - на страница последна и единствена. Дори не пита знаеш ли сценария. Затваря книгата... И ролята умира...

Радка Пенчева

Новата книга на Николай Иванов – писател, историк и изследовател, е част 2 от излязлата вече книга „Убиецът на Ботев – нови архивни документи“. В нея са разгледани нови документи около погребението на Христо Ботев, съхранявани в архивите на БАН и останали до момента непубликувани.

Тези документи са от направената на 10.01.1934г. комисия във Врачанското читалище „Развитие“, където свидетели дават показанията си за погребението на Христо Ботев. В спомените на Петър Мазнов се разказва как на 24 май 1876 г. се стреми да опозная възможности на своята душевност, да я съзмержва с неизменните, вечни стойности в живота, да търси смисъла на човешкото съществуване, изправен пред тайните на пространството и времето, на разума и безкрайния космос. Лъчезар СЕЛЯШКИ

(„Внезапни думи“, *литературна критика, интервюта, писма и посвещения за и от Кънчо Великов*, изд. „Фабър“, В. Търново, 2022 г.)

А КЪСНО Е НАЗАД. И Е ДАЛЕЧЕ...

А бяха бреговете много близко. Изглеждаха добри и обичливи. Протягаха за ласки непоискани ръце от обещания и изгреви... Тогава смятах, че е още рано да укротя живота си със котва. След кораба с мечти и със желания уж временно с ръце вълните порех.

В безсмислното смисъла откривах, повярявала на кръска на чайките, че някъде сред островите диве е моето измислено пристанище. Прогледналата мъдрост отпразнува на патерици слепия ми празник. Неверие в душата ми тършува, закичено с увяхнала романтика...

Умората чертите ми рисува... И всички брегове миражно светят. Не ми се плува... Как не ми се плува... А късно е назад... И е далече...

А ВЯТЪРЪТ ГНЕЗДАТА ПОПЛОЛЯВА

Дъждът плете от капчици въжета, със август тропат гостите хорце. Заклучва в безизходица ръцете с окови от омраза и безсилие...

Забравените думи за присъствие барабанят по покрива тревожно. И по улциите напевно се промъкват сълзите на прииждащата пролет...

В гнездата празни вятърът очаква да залюлее бъдещето в шепна. А зимата умира много бавно, със скърпящ глас от злота тихо шепне:

че лятото е толкова далече, че лятото принадлежи на миналото. И тихите му стъпки са отнесли надеждите със птиците отлитнали, де вярвам на случайните, отронени зрънца, които в клетка ме привличат.

които друго слънце са намерили и чужди изгреви сега възпават... Дъждът плете от капчици въжета, а вятърът гнездата полюлява.

Худ. Димитър Яранов, Глави I

ДЕКЕМВРИ СЕ ПОБИРА ВЪВ ТРОХА

Януари - надежда закътана в жито, февруари го смилна на бяло брашно. От него сърочно март замесва пита, април следи растящото тесто. Изпица май на слънцето погача, посреща юни гости отдалеч. Шурци през юли огласяват здрача, със август тропат гостите хорце. Септември тъжен гостите изпраща, октомври чисти двора със метла, ноември рони сълзи по листата. Декември е последната троха останала на масата случайно в очакване на гладни ветрове, в очакване на коледния празник надежди житни във душите да посее...

За да започне пак да се повтаря на дните вртежележковият път. Със куп надежди тръгва януари, декември се побира във троха...

ВРАБЕЦ МЕЖДУ СЕЗОНИТЕ

Провирам се... Врабец между сезоните. От шепата на Бог кълва трохички. Не вярвам на случайните, отронени зрънца, които в клетка ме привличат.

НОВИ ДОКУМЕНТИ ЗА ГРОБА НА БОТЕВ

който знае къде е погребан Ботев, не прави нищо да се постави поне паметен знак на гроба му. Така гроба е заличен, а се правят молебени на „Околчица“.

Небето и дървото са приятели, с които всеки ден делим неволята. Не искам много в общата нетрайност избрала ни второстепенни роли...

И аз не искам много. За какво ми са на вещите бездушните капани? В живота, неизбежните компромиси молитвите редуват с обещания... Подир дъжда, снега и подир вятъра сезоните препускат в коловозите. Сълзата зимна стигне ли до лятото, то значи невъзможното възможно е.

И летен полъх, с дъх на водорасли през есента ще мине като облак. Когато драскотините зараснат то значи, че сезонът е пребрѝрен... То значи, че и следващата зима врабчето по небето ще се рее. То значи, че врабчето ще го има напук и на инат ще оцелее...

В СЕЗОНИТЕ НА МИНАЛИ ЖИВОТИ

Дърветата се връщаха насън във времето, в което бяха птици. И можеха с криле да скрият слънцето и залюлят клоните и жиците. Да съберат в единствено гнездо желание за нежност и грижбране. Да пренесат любов от клон на клон и щом задуха болката да литнат...

Дърветата се връщаха насън във времето, в което бяха хора. И имаха възможност да грешат, и имаха възможност да говорят, и да избират със очи или с ръка къде да гледат и с кого да спорят... Как да мълчат. И колко да очакват от другите. От себе си дори... Да се усмихнат. И да се разплакват когато във сърцето натезжи...

Дърветата се връщаха насън в сезоните на минали животи. Пристигаха с нозе, с криле си тръгваха разлитваха слова и птици ноти. А с утрито къс слънцето протягат измокрените от росата клони... Умее да се движи само сянката им пълзи на запад тръгвайки от корена. Не се откъсва. Няма собствен цвят. И всеки облак може да я смачка. Когато вечерта се спусне мрак потъва като звук във тишината...

Авторът смята, че това е вследствие на партизанските борби след Освобождението, когато и Ботев е позабравен, а към семейството му има негативно отношение. Авторът посочва, че когато четниците тръгват за България, са носили и доста пари и може би това също е причина за поведението на Никола Обретенов. Знае се, че селяни от околните села са намирали архив, пари, оръжия и знамето на четата.

Спомените на очевидците са предадени от Д.Бучински, на който не е разрешено да ги издаде, в БАН. Така смята той, когато някой ги издаде, ще го впние като съавтор. Уви, те са неизвестни до днес, когато Николай Иванов ги разчита. Книгата на Н.Иванов е важна част от изворознанието и показва къде Христо Ботев е погребан. Дълг на наследниците и обществото ни е да се постави паметен знак за да се знае къде лежат костите на поета.

Николай Иванов. Нови документи за гроба на Ботев. В. Търново, 2023г. 69с.

ПЛАЧЪТ НА СИРОТНАТА ПТИЦА В СТИХОСБИРКАТА НА НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ „ПТИЦИ В НОЩТА“

Лалка Павлова

Естетиката на символизма намира свои общи, но и различни проявления в поетичния свят на българските модернисти. Всички са завършили образованието си или поне са слушали лекции в университетите в Западна Европа, създали са свои лични и творчески контакти с най-видните представители на европейския символизъм, които оказват влияние и върху спецификата на собственото им творчество. Така е и при Николай Лилиев. В периода 1905 – 1906 година той следва литература в Лозана, от 1909 до 1912 година учи търговия в Париж, а от 1921 до 1924 работи последователно в библиотеките на Виена и Мюнхен, подготвяйки библиография за историята на българския стопански живот. Чете Бодлер, Рембо, Верлен, Рихард Демел, Маларме, превежда Шекспир, Пиер Корней, Метерлинг, Виктор Юго, Ибсен, а върху обратната страна на картичките започва да изпраща свои стихотворни опити в същата стилистика на приятелите си в България. Всеки от българските символисти обаче си има свое собствено творческо „лице“ на екрана на българската поезия. Ако Яворов поражда читателите с драстичната раздвоеност на Аза, който търси възможност за спасение и сливане на двете си половини в пространството на собствената си песен, ако Дебеляновите поетични текстове ни разтърсват с дълбокия си трагизъм и предчувствие за обреченост на всичките му светли пориви като човек и творец, ако в Гео-Милево разума-логос, червен (на феникса, знак на безсмъртието). В книгата си за животните арабският лекар, философ, поет и естествоизпитател Ибн Сина (Авицена), през призмата на Аристотеловата „Метафизика“, в образа на птиците възлеща представата си за души, тръгнали по пътя на познанието. Образът на нощта също е многоспектърен – той се свързва с времето на сътворението и съзряването, дори с помощта на съня и сънуването може да придобие знанието за победа над времето, защото в условията на мрак нощта „кърми“, подготвя раждането на деня със светлината на живота. В същото време нощта може да се превърне и в символ на смъртта, на загубения път към познанието, в липса на психологическа екзистенциална опора. Прави впечатление, че в стихосбирката на Лилиев „Птици в нощта“ двата образа са конотирани като своеобразен дуалитет, който винаги носи закоридрана в себе си загуба на време, на връзка със света и себеподобните, на знак за самата и за приближаване до смъртта. Лилиевите птици се скитат бездомни в нощта, някъде „вън от света“, като спомен за нещо отдавна изгубено („Моите

спомени...“); техният „залутан“, „плах полет“ е свързан с „мрака на нощта“ („Те не говорят...“); лирическият му човек лети „като птица бездомна в безкрая“ сред „безшумни тъми“ („В далечни...“); сред тихия здрач на личната пролет „плачът на сиротната птица“ оглася чуждин свят на душата му и гради „дворци от пролетни мечти“ („Напразно...“). И почти във всички нейни интерпретации образът на птицата е обвързан с мотива за песента като метафора на изкуството поезия. В поетичния свят на „Птици в нощта“ са вписани всички проявления на символистичната естетика като специфична, негова си интерпретация на знакови образи и мотиви: на града като топос на човешкото страдание и самота; на есента като предвие на смъртта; на детството като светло, но останало безвъзвратно в миналото начало; на душата, лутаща се между реалното и трансцендентното; на любовта като непостижим абсолютен човешката екзистенция, защото е акт на божественото.

В интерпретацията на образа на града

Худ. Жасмина Иванова, Сила

на мотива за страданието Лилиев осезаемо се доближава до Димчо Дебелянов. Може би заради нерадостната участ и двамата да загубят бащите си още в ранното детство, срещата им в Долна Бяна през 1907 г. полага началото на едно голямо лично и творческо приятелство. В едно от писмата си до Лилиев, който в момента е учител в Свищов, Дебелянов искрено споделя своята участ, с убеждението, че тя е и съдба на самия Лилиев: „Родихме се във времена, които са или велики, или безподнобно подли. Сам не зная от какво страдаме – от слабост ли, от ненужна сила ли – изобищо аз нищо не разбирам тези дни. (...) Пък и тясната, прашната, сънната канцелария, в която работя, наистина прилича на гроб, в който аз съм погребан...“ (16. 02. 1915 г.). Градът и светът в поезията на символистите носи контурите на гробище, в което са погребани човешките души. В стихотворението „Като...“ Лилиев изповядва болката (своя и чужда) на „непомилваните повехнали лица“ на „четата“ на този град, в който „потокът на живота“ се разпръсква сред „призрачни мъгли“. Лирическият му човек се чувства „роб на ранна, непрестанна

грижа“, броди из улиците „бездомен и самотен“, без да може да разбере откъде извира тази „тиха тъга на града“. Като своеобразно ехо на Дебеляновото „Аз съм заключеник в мрачен затвор“ звучи Лилиевото стихотворение „Приижда...“, в което смъртта е видяна като спасение:

ПРИИЖДА възната на моята скръб,
нощта е студена, безродна, беззвездна,
светът е далечен, престъпен и тъп,
пред никаква мисъл отровна аз чезна,
приижда възната на моята скръб.

Мългите изпитат невидими мрежи
и там ще положат те мойто сърце.
Напразно в часа на безумни копнежи
ще вдигам безпомощен неми ръце,
мългите изпитат невидими мрежи!

Но аз ще разкъсам скрепеният печат
на своя затвор, непознат и позорен,
и сам аз ще бъда огромния град,
целунал смъртта си, бездомен и морен.
О, аз ще разкъсам скрепеният печат!
.....

Над екзистенциалната самота на Лилиевия лирически човек сякаш се е надвесила цялата вселена със своите „сплътени мъгли“, в „глухите“ си жалби човешките същества броят сами, изоставени даже от своя създател. А студеният дъжд над тях „ръми, есен е“. Образът на есента масирано присъства в поетичния свят на „Птици в нощта“ като знак за нежелана промяна, като предупреждение за близостта на зимата на живота. Червените, оранжеви и жълти листа на дърветата вписват предчувствия за края на тяхното съществуване и асоциират представи за смърт. В „Скърбната есен“ лирическият говорител се чувства „изгубен друмник“ сред „есенното запустение“:

„СРЕД есенното запустение
пред вас съм пак, о дървеса!
Аз нося вашето смирение
и тъмните ви небеса.
.....
Разбирам глухата ви песен
и ванята безимен плач,
и в мене лъха морна есен,
и в мене пада скръбен здрач.

По моите безлистни клони
не тегне грозд, не тегне плод,
и моята въздишка гони
слънца в неясен небосвод.

И моите мечти бездомни
ридаят в ледните мъгли,
и мойто минало не помни
лика на влюбени стрели.
.....

Под есенните звезди на битието си лирическият човек напразно зове и очаква „утехата на глъхнал звън“ и „странно сам“ сред тъгата по „несънувания сън на своя нероден копнеж“, в душата му „ридаят скръбни ветрове“. Макар и „пиян от виното на самотата“, осезаема яснота чува „тъмните речи“ на живота си, той знае, че не за него са будните светили на снежния лебед, че няма да дочака като Лоенгрин своя лодка и да усети повея на предчувстваното настигане (немската легенда за Лоенгрин, положена в основата на едноименната опера на Рихард Вагнер, б.а.), а ще си остане в „тая горестна забрава на чувството, че е самин“. За разлика от стихотворението на Гео Милев „Лоенгрин“, където лирическият герой изрича с усмивка „Благодаря ти, Лебед мой!“, Лилиевият Лоенгрин се е сълял със

КРЪВ И ОЩЕ...

Румел Стоянов

Народите биват разглеждани, разобличавани, окачествявани от какви ли не гледища, моя смиреност позволявам си да надзърна към българския използваемки способ необичаен, ибо никой не го е прилагал, неизвестно ми защо. Ще почна от извода и заключението: ние сме народ кръводарител. Твърдението звучи никак радостно, ей му обосновка.

По време на славното Възраждане из Влашко и Молдова живеят стотици хиляди българи, там заварени от турското нашествие или побегнали от неговото културно присъствие, както благодушно го нарекоха някои бързотечно демократясали особи. А колко малко са по настоящем нашите сънародници отвъд тиха, бяла Дунав, кое, защо, как предизвика техния многоразов спад? По каква причина те изчезнаха, стопиха = изпариха се или? Крайно просто: бяха порумъчени. За да го избегнат, през 1926-а стотици отиват чак в Бразилия, техни потомци до ден днешен съхраняват памет за своя български произход, в Сао Пауло имат културно сдружение.

Нека обърнем поглед на запад. Отвъд границата нашенци са очевидно посрещвани, това е неотстъпна великодържавна дейност, не от днеска и нощеска, хищно смучеща българска кръв. Гърция тоже не изостава: тя усърдно погърчи хиляди наши сънародници, факт трагичен, всенизвестен и не трябва да привеждам доказателства.

За едва полухилядолетно културно съжителство (нехранимайковците, пройдохи Раковски, Левски, Ботев и тям подобни злоухулно викаха му робство, а днешни милозливци казват владичество), според късни пресмятания с данъчни сведения, към 300 000 момчета, юноши били образци, немосюлманчени, потурчени, тоест превърнати в свирепи еничари. А колко момци, невести били са отвлечени в хареми, на тържища продадени, тях не може никой удостовери поне с догадки, но броят им не бил никак малък. Напомняйки само двенки: народните песни за три синджира роби; пазарите на роби съществували в империята чак до 1908, макар не действащи, ала законово не били до нея година премахнати.

Трябва да отбележа, че мохамеданите за бъдещи еничари, калъни задгали не кого да е, коя да е, напротив, подбирали най-хубави представители. Сиреч ние днешните сме потомци на оцелелите от въпросното полухилядолетно двуделно и двусинно кръвограбствство, та съвсем никак не преигравам, заявявайки, че произхождаме от нявга оцелелите българи, кога половите били (я гледай, нима е възможно?!), само два, що за непонятна оскъдница. Речено инакояче: щом турци отвлечали най-читави наши люде, ние сме горчиви плодове на остатъчност, нещо като градобитнина. Обаче: каква градобитнина, щом е дала Иван Вазов, Джон Атанасов и прочие.

За срам и позор, отблягаряването не принадлежи единствено към все по-далечното минало, то е престъпно извършвано и днес, в Сев. Македония, току под човеколюбивия нос на Европейския съюз и равнозначни с люто и върло македоняване и противобългаряване.

сърбната участ на самия поет, на когото съдбата е отказала всичко. Парадоксално миналото се е превърнало в мечта, а четирикратното повторение на отрицанието „не за тебе...“ извеждана преден план „някаква незайна песен“, която „навява на душата страх“ („Моите спомени...“, „Трептят простори...“, „Сред есенното запустение...“, „Ридаят скръбни ветрове...“, „Погасва споменът...“).

Образът на спомена и мотивът за детството, характерни за символистичната поезия, са въведени още в първото стихотворение на стихосбирката и запазват тоналността на своята интерпретация до края ѝ: „Моите спомени, / птици в нощта, / скитат бездомни, / скитат унесени / вън от света...“ По начина на представянето им Лилиев едновременно се доближава и отгласква от Дебеляновата поетична визия, защото колкото и скръбни и бездомни да са те, той никога не ги зачерква с такава категоричност: „...аз не искам нищо да си спомня“ (Д. Дебелянов, „Пловдив“). В спомена от детството – „небеса на ведрата мисъл“ – възкръсва слънцето и „премъдър бог“ дарява „парска власт, безбрежна, неотменна“, душата долавя контурите на „смътна цел“ и ражда мечтата „да завладее цялата вселена“. Възлата на спомена за неговия призрак „сребрени ручей“ го приласкава като морска вълна, обхваща го с аромата на своето „съзвучие“, въпреки сегашността на „демоничния смях на смъртта“. На фона на изтръгнатия сякаш от сърцето на поета болезнен вопъл „ние бяхме деца, ние бяхме невинни деца“ става още по-мрачна скръбта „в минути на черно падение“. Но въпреки това лирическият човек на Лилиев е скътал спомена за безоблачните детски дни и години дълбоко в сърцето си и винаги, когато страданието го притисне между студените си неумолими стени, той се превръща в маяк, в лек за успокоение с въртата, че все пак доброто съществувало на тази земя, макар и ограничено само във времето на детството:

НАД твоя дом спокойствие. Плете
приветна песен волна чучулига;
и ти си пак безгрижното дете,
което среща първата си книга.

Небесний свод разгъва модър лист,
по който никои нищо не е писал,
и устремява своя глед лъчист
далеко в небесата ведрата мисъл.
.....

Да прекосиш рътлини и моря
и стигнеш до последната граница,
там гдето сред вечерната зря
заспява своя златен сън Жар-птица.

Ти виждаш как здрачените ръце
на детството зоват и те увличат
и ти забравяш, сирото сърце,
че днес не съм дете, което среща.

Стихотворението интуитивно ни напомня „Прозорек“ на Атанас Далчев, писано няколко години по-късно (1925) и въпреки че в него отсъства образът на прозорца, то сякаш отваря именно такъв проход към времето на детството, към склонността на детето да фантазира, да търси пътя към красотата, благородството и добротата в света, изпълнени в приказната Жар-птица, аксиологизирана и при двамата поети чрез символиката на един благороден метал, какъвто е златото.

По време на Балканската и на Първата световна война набарната комания изпраща Николай Лилиев в родната му Стара Загора, по поради високия му ръст

ВЪВ ТОЯ ВЕК на хищно изтребление
о, господи, нима съм аз за там?
– Ти ме дари с божествено смирение,
превърна моята душа на храм –
и в тоя миг на свято възхищение
над мене ти простря десница сам
и промълви слова, които знам
от тъмний ден на своето рождение.

О, господи, кому съм нужен там?

Широкият диапазон на палитрата на поезията като изкуство, предлага различни варианти по звучене, поестика, теми и начини на интерпретация на мотиви и образи в тези теми, както и характерни за определени литературни школи стилистики. Не можем да искаме една така метафизично звучаща поезия, какъвто е Лилиевата, въпреки своите земни реалии, да допада на всеки. Мисля, че точно на това се дължат разнопосочните, понякога дори противоположни оценки за „Птици в нощта“ в българската литературна критика. Според Васил Пундев: „От струните на Лилиевата поетична мисъл се понасят еднообразни и недълбоки комбинации, известни в нашата лирика. Тая плаха мисъл опира понякога и до големи въпроси и спира до тях. Слаба и неопределена, тя се бои да установява, да посегне с богата реч на богатството на душата и света, да заяви себе си и не е случайно и у Лилиев това, че той постоянно си служи с отрицания, постоянно чувства нуждата да елиминира, да отдели от себе си, за да не се смеси с нещо, което не е негово, без собствено да знае психологическите граници на своята лирика“ Васил Пундев, „Днещата българска лирика (Николай Лилиев – „Птици в нощта“), С., 1929 г.

Корено различна е оценката на литературния критик Георги Константинов, който в „Литературното наследство на Николай Лилиев“, отбелязва: „Птици в нощта“ беше тогава една от най-ярките книги. Много бяха хората, които знаеха наизуст стихотворенията на Лилиев, декламираха ги... Той беше на тридесет и пет години... В неговата поезия до Първата световна война блестяха слънчеви пейзажи, трептящи и бодри призови, химни на пролетта, радостта, младостта, светлината; в звездните хороводи на тайнствените лунни нощи, за които пеят песните му, често пъти засияваха и неговата звезда – за нея той ни разказваше като за най-чист и нежен блян... В поезията му този блян трепти като символ на неизживени радости, на „бездомни мечти“ и „неродени копнежи“... За такава неизживяна младост, за такива невкусени радости никой у нас не беше писал така трогателно.“

Георги Константинов, предговор към том първи „Николай Лилиев, съчинения“, 1964 г.

БОГАТИЯТ ЛИРИЧЕСКИ СВЯТ НА ИВАН ЕНЧЕВ

Петър Хаджиснаков

Поредната, седма по ред, стихосбирка на поета Иван Енчев „Слънчев екот“ е на Издателска къща „Българска книжница“ /С. 2021 г., редактор Йордан Атанасов/. Тя съдържа две поеми /„Небесна детелина“ и „Преход“/ и точно осемдесет и пет стихотворения е родолюбив патриотичен стил в битово-етнографска модулация, обединени в седем цикъла по дванадесет стихотворения. Уводно е изповедно-интроспективното откровение „Землянини“:

„Съдбата ми е строга,
Всеки ден е светлотворен:
веднъж е той като арена,
други път като завеса –
така се радвам, падам, страдам
и летя отново.“

Именно азбучната поетика и естетика на творческия самобитен и колоритен натюрел на автора Иван Енчев експонира идейно-тематичните му търсения във всички емоционално-проблемно конструирани лирически цикли: „Делинци“, „Друмници“, „Раздумници“, „Драговици“, „Празници“, „Горещници“ и „Сребърно зимовище“.

Енциклопедичната природа на този писател от българския Юг /живеец в Хасково, дългогодишен редактор в емблематичния вестник „Шипка“/, го извява с разностранно амплуа като белетрист, публицист, кинодраматург, поет и автор на оригинална лирика за деца.

Отличен е с две престижни национални литературни награди за белетристика: „Георги Караславов“/2010/ и „Александър Паскалев“/2008/. През 2022-ра година Иван Енчев спечели и награда в конкурса за патриотичен разказ на СБП „Дядо Йоно гледа“, доказвайки креативност и майсторство в полето на Словото.

Това е логично следствие на половинвековното му активно творческо присъствие и неговите двадесет и пет книги: поезия, проза, публицистика, литературна критика.

Запомнящи се в своята самобитност са проблемно-тематичните му търсения, свързани с тракийската тематика и историческите превратности по кръстопътните български земи, превъплътени в нашумелите през 90-те години повести и исторически хроники „Хоро сред пълмци“/1984/, „Кървав пелин“/1988/, „Чедата на Тракия“/1992/, последвани от романите „Бавен огън“/2006/, „Кървав пелин“/2008/, „Труден сезон“/2010/ и др.

И в стихосбирката „Слънчев екот“ поетът Иван Енчев е апологет на отрудения празничен делинк, на предметно-сегизивата и визуално-пластична до конкретика на детайлния си лирика. Той владее достатъчно добре, професионално /до нивото на версификаторство/ техниките на класическия стихотворен изказ и на свободния, асиметричен ритъм.

Винаги експонира в епицентъра на търсенията си актуални и значими обществено-икономически, политически и социално-духовни проблеми. В арсенала от изразните му средства все по-често доминират алегорията, алюзията, иносказателната метафоричност, индиректната съгустия като модерен тип поетически изказ, който Томас Елиът нарече „обективен корелатив“.

Впечатляващи и запомнящи се текстове са „Глобус“, „Безжани“, „Горчива среща“, „Разбуда“, „Богородично хоро“. Те са своеобразна хроника на родната ни действителност през последните 2-3 години. Една трудна, спорна, противоречива и почти безнадеждна в перспективите си действителност, която сама за себе си не предлага решения на трудните казуси, а единствено и само задава въпроси с голяма тежест и проблематичност.

С отлично владение на класическото стихосложение, но предпочитай свободния стих като възможност за изказ, авторът се стреми към ефектни житейско-практически, морално-естетически, философско-екзистенциални обобщения и често натоварва

смисловото поантата на лирическия текст с тази функция.

С изострена чувствителност за актуалните теми на съвременността /днес, сега и тук/, с ярко изразена гражданска позиция, отстояващ патриотичните идеи, теми и мотиви. Пантеист по природа, той увесочава родните паметни места и символи на нашата история като жива памет.

Иван Енчев е един от най-арките представители на региона на българския Юг, представително лице на писателската група на град Хасково: Иван Николов, Петър Василев, Симеон Стоянов, Ели Видева, Мина Карагьозова, Петър Ванчев и др.

Към тях се прибавят и добрите приятели, колеги и събратя по перо от съседния Димитровград, с който оформят в регионален план творческия, демографски ареал на екзотичния Юг: Атанас Капралов, Петко Каневски, Ангел Ников, Демир Демирев, Кръстьо Кръстев, Николай Ганчев и др.

Всъщност Иван Енчев бе от редовните участници в литературния конкурс „Доброслов“ в десетгодишния му „златен“ период между 2002 и 2014 година. Това беше един наистина безпрецедентен и без аналог в съвременната ни литература празник, превърнал се и в своеобразна творческа лаборатория и школа по креативно, експериментално и авангардно поетическо писане. От неговите знаменателни едногодишни издания се родиха и появили активно присъстващите млади таланти като: Георги Ангелов, Николай Дялков, Йордан Пеев, Вania Душева и др.

Плодотворно бе и солидарното присъствие, благодарния алтруизъм, креативно въплъщение и емпатията на извешни творци: Петър Анастасов, Таньо Кисуров, Петър Василев и др. Това бяха един неповторим в романтиката и извисеността си, невероятни, щастливи есенни дни на творчески полем и елитарна креативна продуктивност.

С участието си в конкурса Иван Енчев почти винаги бе отличаван с награда от журито. Активността му в дискусиите и конференнтните разговори бе ползотворна.

По щастлива игра на съдбата се бивали заедно и на творчески срещи в Злато поле, Димитровград, „Южна пролет“ в Хасково, Стара Загора, Кърджали, където винаги ефективността на креативното му присъствие е впечатляваща.

Не трябва да се забравя и оригиналната стихосбирка на Иван Енчев за най-малките „Как кълвачът гали“ /ИК „Отечество“, 1987/. Тя създаде много позитивни критически отзиви и апология на поетическото майсторство на автора в полето на изпяната словесност за деца...

В сборника „Слънчев екот“ е въплътен един от основните, водещи мотиви в поетическото творчество на Иван Енчев, патриотизмът, родолюбивият културен туризъм, пантеизмът на всички възможни нива и полета на присъствие: „Тракийско светилище“, „Планина“, „Орех от Балкана“, „Ивида“, „Бял романс“.

Впечатляват с универсалността на външната си стихотворенията от цикъла „Празници“, в които архетипното, ретро-носталгично начало се съчетава органически с модерността на съвременните модели на мислене и поведение. Това значи, че в него следва да се търсят закономерности в развитието на проблемно-тематичното ядро, композиционното единство, дори сюжета.

Асоциациите и реминисценциите ни водят към текстове с елементи на музикален жанр, което интензивно усилва неговата литературност, арт-присъствие и безпрецедентност в поезията ни.

Генеративна, доминираща тема в цикъла „Празници“ е мултиплицираната многократност на вероятното и възможното, универсализацията на видимия и въобще конкретния свят, времето по часовник, т. е. астрономическото. В неговия календар от делници и празници са инплантирани и всички възможни човешки страсти, желания, болки, стремежи, мечтания, присъствие на духа и тялото в хронотопа на екзистенциалното присъствие и промяната.

Преображението се проявява и осянаществува в сублимната, критична еманация на тотална противоречивост и противоборство на едно всеобщо, всевалидно състояние на духа и

конкретните му прояви и универсалии, поливалентни релации. Поетическият субект се освобождава от конкретния миг и конкретното отношение, за да не се наруши илюзията за универсалното, конкретното да бъде не единствено и само конкретно, а възможно, т. е. повторяемо в многократна цикличност.

Темата за празниците, като своеобразен повод за интроспективна равностметка, транспонирането на онези състояния, в които човек, опознал детайлно света и неговите многообразни прояви, неустово желае да се идентифицира и слеа органически с неговата универсалност. Да изживее представите си за поливалентните превъплъщения на Духа и Тялото, като еманация на висшата духовна и душевна екзистенция като водещ смислов мотив.

Тази тема е резултат на мощния творчески полем у автора и според мен това е въпрос на оригинални хрумвания, необичайно осъществяване на един специфичен и дефицитен, рядък тип поезия, по-скоро на един поетически жанр.

Поетът поддържа непрестанно оптимизма, верността и надеждата в определени и константни във времето житейски начала: първоизворът на живота, закодиран в изниконите азбучни ориентири и контрапункти на съществуването. Тук са родният край и бащината къща, патриархално-идилчните ритуали по празници и делинци, детството и незавършените романтични игри, училището.

Тук е силната историческа памет за род и родова принадлежност, възпитанието като пример за подражание между поколенията във времето. То няма измерения и е безкрайно в хронотопа на космополитните енергии на доброто, съзидателното, алтруизма, емпатията, съпричастие то към съдобни каузи и дела.

Тъкмо в битките със себе си най-вече се раждат истинските, непреходни и вечни в „конвертируемостта“ си победи, за да бъдат в хармония и симетрия с вътрешния Аз, с хората, природата, като израз на пантеизма и всичко друго и други фактори на щастие то.

Всички символи на това доминиращо автобиографично начало, своеобразна лентина на една лична съдба, в която винаги прозираят промяната и началото, са поставени в пластичните детайли, натурални и органични, но често и твърде стилизирани. Това са бързоогнят кон по Тодоровден, най-често вариращ символ, надбягването като едно устремено време; домашният бряст в двора на къщата.

Това е бистрата кладенчова вода и ведрото като еманация на жаждата в юлския пек и жегата на „попътното лято“; купите дъхащо на сладстено. Все символи-впечатления от живия живот, трансгресиращи в опори на житейския път.

Транспонирани във времето, тези начала звучат полифонично и в сложните, противоречиви, полсемантични измерения на настоящето. Символно-алегоричната алюзия и неординерната метафорична инвенция са майсторски изразени в запомнящи се текстове като: „Извор“, „Хармония“, „Хубав ден се случи“, „Късмет“, „Родино моя“, „Извисяване“, „Юлка“ в цикъла „Горещници“. И не само там.

Колко болка и носталгия по отминаващата младост и притъпената човешка сетивност в старците с „душа на дете“ звучат в тези откровения и колко упование и надежда в смисъла на „отвъдния живот“ внушават тези интроспективни изповеди!

Много впечатляващо като поетика и естетика е стихотворението „Гертъвден“, аналогично като стил и идейно-тематични външния на „Юлка“. В него романтическата струя на детството доминира с артистична фиволност в контекста на сюжетно-ролевото, игрово начало. Иронично-сатиричните инвенции постигат ефекта и на гротескността в пластичността на визуализацията на графически-кинематографичната експозиция във фактурата на лирическия текст.

Старостта е нерадост и въпреки всички емоции, страсти, любови, приятелства, вражди, в „залеза на есенните преброяни дни“ времето унифицира всички и в хронологията и семантичната логика на фатално-апокалиптично „обратно броеие“. Вечко и всички са в процеса на промяната /духовна и телесна/, т. е. ретроградна и консервативна, предпоследна и/или последна унификация в полето на „живия живот“ и философско-прагматичната екзистенция завинаги.

Апологията на Природата като естетически и етичен/аксиологически феномен, закодирана в цялостната система на философията и смисъла на пантеизма, е ярко изразена в третия цикъл от тази оригинална стихосбирка „Раздумници“.

Под формата на вид „епистолярни впечатления“ културологични послания, авторът изираща до читателя си впечатления от различни дивни и прелестни кътчета на обичаната неустово до екстаз България /„Родино моя“/. Красотата на екзалтацията в модуса на интроспективните изживявания на лирическия герой /идентифициращ се с Аз-а на автора/, дават нестандартни естетически резултати в текстовете „Тракийско светилище“, „Богородично хоро“, „Срещу Спасовден“, „Край реката“, „Пъртина“, „Зимуване“ и др.

Този лирически сборник има антологичен характер, като еволюцията в поетиката и естетиката на поета от деботната му стихосбирка „Хубав ден се случи“/1977/, през „Попътното лято“/1989/ до „Слънчев екот“/2021/ е наистина забележителна. Тук той насипа текстовете си с притчово-алегорични метафори, иносказателни инвенции, метонимични параболы, за да реши естетически алгоритъм с поанта във финалната част от структурата на творбите си, издържани предимно в свободно стихосложение:

„Аз вкусих от меда на есенния чар:
и днес към зимната пързалка крача
по пътища от всякъде за всякъде!
Щастлив съм с най-големия късмет,
та иде ми да шепна всяка заран:
„Господи, благодаря за тоз подарък!“
/„Подарък“/

Колоритните природни ескизи, екзотичната на етнографско-фолклорните постижения, историко-демографските описания, патриотично-възбуждащата апология на българщината и българското, са поставени на пиедестала на легендарно-извисеното, възвишено-апологично и възторжено-патетично начало. Всъщност повечето от темите, идеите и мотивите в тази силна и впечатляваща, актуална поезия се срещат и в белетристичните му творби в романовия цикъл от поредницата „Балканско огнище“: „Злато и чакъл“/2012/, „Окоето на залеза“/2017/, „Лунният мост“/2020/, „Мед от кактус“/2023/ и др.

С най-добрите си творби поезията на Иван Енчев е с приносен характер в съвременната българска литература.

КАТЪРЪТ ОТ ЛА МАНША В ШЕПОТА И ГАЛОПА НА МИСЛИТЕ

Иван Сухиванов

По времето на соца в Звездец бе дислоциран най-многочисленият полк в юго-източната част на страната... Замисълът на командването бил полкът да поеме евентуален турски удар, докато пристигнат основните сили на Варшавския договор. Поделенията Звездец-Грудово-Елхово образували т.нар. от войниците „тригълник на смъртта“.

Интересна подробност на терена в рамките на поделение 22260 в Звездец е, че през средата му минава дълбок дол, обрасъл с храсти и дървета, който военно-служещите наричаха „Ла Манша и където можеш да се скатаеш за известно време от тежкия режим на подготовката... Повецето бойци бяха „кашници“ (пехотинци), които бяха подир верижни „емтелбе“-та... (Георги Господинов е служил на емтелбе, което: „Ем Те вози, Ем Те е...“)

Когато се създава поделението в Звездец през 50те е нямало вода и тя се е пренасяла с бчонки, претметнати през гърба на катър, известен под името Никопол. След като водоснабдяването започна да се извършва с водопроводна мрежа, Никопол е пенсиониран и оставен да пасе на воля из обширното поделение, но той предпочитал да се шлепе из ЛаМанша... Говори се, че е бил награден с орден „Георги Димитров“, втора степен, и има старински чин, така че новобранците, като го срещнат, са били длъжни да му козируват...

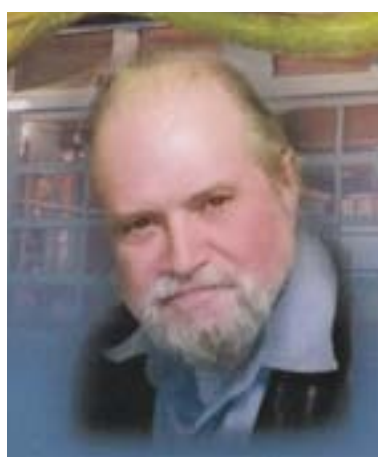
Така безметежно си живял дълги години, а през зимата имал навика да влиза на топло в Караулното помещение, е, не втрпе, а в никакъв навес, зеленел до него... Една нощ на пост пред Караулното бил легендарния редник Ушев, плевенски михляров, двуметров дългуч, с профил на нахърбена месечина, който първоначално бил пофюр на ЗИЛ, но излизал със седем маневри от парка по време на нощна тревога и така провалил няколко учения... Затуй и го слагали да „бъчи стойки“ през ден пред караулното. Зимно време върху шинела се слагали дебела шуба, която наричаха „гъбини“... Ушев вечно недоспаал от „наряди“, се бе научил да спи прав в гъбина... Когато будувал гледал към ясноното нощно небе, обсиано с най-едрите звезди на земята, откъдето Звездец получил името си... Калашника опирал на стената, да не му тежи. А вътре в Караулното спяла смяната на наряда, уверена, че Ушев ги пази... И той ги пазел, ама само като нацалин на караула застъпвал ст. сержант Киро Рягата – рижк странджански галфон от Малкотърновските села. Киро Рягата бе митична фигура сред войниците, мокар тежеше 40кг, а войникшия му колян можеше да опаше два пъти талията му, тънка като на Мая Плисецкая... Крайно подозрителен и проклет, Рягата обичаше да дебне нощем войниците на пост дали изпънват съвестно задълженията си... Някой иднот бе бодялсал стените на караулното в бяло, така че патрулиращия войник бе като подвижна мишена на фона на караулното. Рягата бе химик по специалност и отговаряше за здравината на противогазите, а взевещите подвикваха подире му: “Ряга, сваля противогаза, я, ти

си бил без противогаз?!“ – (толкова грозен беше). Любимото вещество на Рягата бе хлоринкрин и умът му бе постоянно зает с пресмятания, аджеба колко хлоринкрин е нужен, та да се изтроя целия китайски народ... Прякорът Рягата получи от моторната резачка, която му бе зачислена да прочиства ЛаМанша от паднали дървета... Та по това време Рягата се бил засел да прави от редник Ушев изряден войн, “гордост на въоръжените сили на НРБ”... И нощно време, когато Ушев обикалял около караулното, Рягата отде му дошло на акъла, да хвърля камъни по Ушев, скрит в храсталациите на ЛаМанша ... Търпял, търпял Ушев и една нощ презарежда калашника. Който не е чувал зловещото изпращане на калашник в нощната тишина, той не знае шо е страх... Киро Рягата залегнал зад мокрите храсти и се вцепнил от ужас, като преди това напълнил гашите... “И се приготвих да свадам душата” – писал на другия ден в докладната.

Но да се върнем на тази фатална нощ, с която “отпочна” очерка ни... Нощта се случила студена и гъста мъгла пълзела в Ламанша... Стоял си на поста Ушев и от време на време си хапвал бабини курабии, които получил с колет по пладие... Чакал да го сменят, притеснен, че не скрил добре колетата при пирамидата с оръжнето и някой може да го набара. Освен това имал разстройство и постоянно го напъвало да клекне до оградата на караулното, ама с тоя дебел гъбин нямало как... И в този момент чул стъпките. “Туп, туп...” – и спират. Някой идвал и идвал към караулното... Ушев веднага се сетил за разказите на братовчед си, които служил в заставата край М.Търново, за митичния натовски разузнавач, който улучвал в тъмното ориентирайки се по звука... “И никакво там: Стой! Кой идва? Стреляш по нарушителя, да го еба, ако не искаш да те пратят в затворен ковчег у дома...” Сетил се Ушев, но и друга по разумна мисъл изпълувала в размъгления му череп: Абе шо ще търся тоя в караулното...освен някой забравен противогаз зад вратата... друго нямало. И решил да я кара по устав: – Стой! Ще стрелям! – така изревал, че сам се учудил на гласа си... Нищо. И после: “туп, туп”... И тишина. “Е, сегинка ти ебах майката...” – и не усетил как от страх пуснал дълъг откокс е калашника в тъмното. “Последен се смее този, който стреля пръв...” – тази сентенция на ген. Лебед се появи по-късно, но тя е плод на войсковия живот през соца. Странното е, че никой не чул изстрелите, които редник Ушев произвел в мрака, явно мъглата бе задушила звуците... “Абе тия спят като закляни...” – минало му през главата. И в този миг чул как някой се стропиллл тежко в тъмното... “А, без такива...” – и пак чул гласа на братовчед си, граничаря: “лежиш и чакаш да дойде подкрепленето, да не вземеш да проверяваш...врагът е коварен, бди напрек за всякакви номера...” Разсъмвало се, когато редник Ушев чул през мъглата гласа май на Киро Рягата: “Помощ! Някой е претрепнал Никопол!”...

На другия ден редник Ушев получил 10 дни арест, заедо протрелял смъртоносно катъра Никопол и 5 дни отпуск награда, дето се справил с опасен нарушител. Направили сметката. Оставали пет дни арест, но понеже някой бил повредил бравата на ареста, нямало как да лежи вътре... “Вместо това вземаш една кофа с гасена вар и белосваш всички дървета в ЛаМанша!” – разпоредил се началник-щаб. Какво е станало с трупа на горкия Никопол, хрониката замълчва. Но бяха гладни години, хората не прощаваха дори на костенурките, та твърде вероятно е виснал във вид на луканки на някой прът ...

Бедният Никопол!

Стефан Митев

Истината е път надолу – за всички, които я тъпчат, въобразявайки си, че вървят нагоре.

Голата истина е по-богата от най-богато облечените лъжи.

Истината често блести – заслепява ни, затова не я виждаме.

Лъжата е като фалшивия приятел – досажда с обещания, а в нужда го няма.

Ако най-красивата лъжа може да се сравни със злато – истината е огънят, който разтопява златото.

Истината е най-достъпният храм, в който всеки може да се изповява до дъното на душата си.

Лъжата е добра актриса... само докато трае спектакълът.

Ако мислиш, че се заблуждаваш – може би има причина. А ако се заблуждаваш, че мислиш – със сигурност ще се появят последствия.

Добрите и упорити позитивни мисли са най-ползешите същества.

Да се жертваш за една горчива истина е по-достойно, отколкото да живееш за хиляда сладки лъжи.

Мъжкарството може да се докаже с много неща, но нито едно от тях не е

онова, което ние, мъжете, носим между краката си.

Най-утъпканата (еднопосочно) граница е онази, откъдето започва ненужното многословие.

Най-лесната самозаблуда за родителя е да мисли, че детето му е материал, от който може да направи себе си.

Ако имаш навика постоянно да се надуваш – спукана ти е работата.

Приликите между лъжата и повредения парашут може да са няколко, а разликите са само две – лъжата не може да се ремонтира и е по-евтина.

Великодушне: това, което надобиш – да оставиш околните да го сърбат.

Майсторско слово – да убедиш другите, че са egoисти, мръсници, връзжари, подлеци, порочни типове, а ти си чист планински ручей.

Ако имаш навик да се пъчиш, да се перчиш и надуваш – моли се да не те хване разстройство.

Не е нужно да си точно мутра, за да си мислиш, че всичко ти е позволено

Най-отчаяното приятелство – между черния дроб и „твърдия“ алкохол.

Най-популярната (често неосъзната) дейност на съвременния човек – рушенето.

Да съжеляваш за нещо непостижното е по-добре, отколкото да постигнеш нещото и да го направиш за съжаление.

Животът е работилница, в която със сигурност можем да изработваме бъдещи дни (със всякакво качество).

Животът е и кухня, в която можем да забъркваме големи кашни.

Из „Обяздени мисли“

АДРЕС: 6003 СТАРАГОРА, УЛ.ХР. БОТЕВ 4

ГЛАВЕН РЕДАКТОР: ЙОРДАН АТАНАСОВ

ТЕЛ: 042/649-110, GSM 0888 790 135

РЕДАКТОРИ: РУМЕН СТОЯНОВ, ИВАН БОЧЕВ,

КРАСНИМА БОЖАНОВА

ИЗДАТЕЛ: НЧ “ДАСКАЛ ПЕТЪР ИВАНОВ-1988”

E-mail: lit_glas@abv.bg

Интернет страница: literaturenglas.com

IBAN: BG14 UNCR 7630 1074 8633 90 BIC: UNCRBGSG

УНИКРЕДИТ БУЛБАНК СТАРА ЗАГОРА

ПЕЧАТ: “ЛИТЕРА ПРИНТ” АД - СТАРА ЗАГОРА

НЕ СЕ ВРЪЩАТ И НЕ СЕ РЕДАКТИРАТ МАТЕРИАЛИ!
АБОНАМЕНТ - САМО В РЕДАКЦИЯТА

МАРЕК МИХАЛ ГРЕХУТА е роден на 10 декември 1945 година в Замощ, Полша; починал на 9 октомври 2006 г в Краков. Той е полски поет с китара, композитор, художник, с диплома за архитект. Признат е за най-изявеният изпълнител в Полша на изятата поезия, в която е използвал елементи на рок, джаз-рок и прогресив рок. Дебютира през 1967 година, с награди на Студентския фестивал на песента в Краков и Фестивала на полската песен в Ополе. Първите си две плочи записва със състава „Анава“, а през 1971 г. основава групата „ЗНАМ“. От 1976 до 1986 г. е свързан с артистичното кабаре „Под Баранами“ („При овните“) в Краков. През 2001 г. получава наградата „Златен Фридерик“ за цялостното си творчество от Полската звукозаписна гилдия.

Марек Грехута

ЩЕ БЪДЕШ МОЯТА ДАМА

Ще береш цветя с весела усмивка,
ще броиш звезди, ще ме чакаш близко!
И ти, точно ти, ще бъдеш моята Дама,
и ти, само ти, ще бъдеш моята Пани!

Ще ти свирят липови цигулки,
ще ти пеят птици в клоните,
ще танцуват тънички фиданки с листата си...
Ще танцувам с тебе, приказки ще ти разказвам,
слънце портокалово

във дланите ти ще поставя.

И ти, точно ти, ще бъдеш моята Дама,
и ти, само ти, ще бъдеш моята Пани!

Ще ти свирят в августовска вечер
ветрове, облечени в цвят слънчев,
ще ти пеят, без да спират!
Ще получиш името на пролетната роза,
и ще имаш обичта на есенната буря.
И ти, точно ти, ще бъдеш моята Дама,
и ти, само ти, ще бъдеш моята Пани!

ФЕРЕНЦ ЮХАС

ОДА ЗА ЛЕТЕНЕТО

Както работех, през прозореца
надзърнах:
сред гъста мрежа от кълбящи се
искрици сняг
дори и през стъклото долових как вън
се спият, изсвистявайки, и
прозвъняват
при сблъсъка си ледените пухчета.
Тогава

за теб, приятелко, си спомних: в небесата
се отронващи се венчелистчета бръмчеше самолет –
товарен или пътнически. За съпруга ти летец
си спомних, тъмноока моя приятелко – пред мене
ти бе говорила за опасенията си на влюбена жена!
Дордето си представях как перката на самолета
снега искрящ завихря, как проверява командирът
апаратурата и в бялата нощ взор отправя,
в сърцето ми припламна буйното ми детство:
нали и аз пилот да стана, исках. Да, летец,
надмощащ земното притегляне с усмивка.
Като съпруга ти да стана исках аз!
Летец, браздящ небето изпълни! О, колко
игри и злополучни опити, колко тетрадки
напомнят за това! Да полетя, копнеех;
в училищния двор, бръмчейки, тичах
с разперени ръце и вдигах прахоляк,
от облак подир гъски по-голям!
А щом в училище звънчето известяваше,
че школото е свършило, политах пак към вкъщи
с разперени ръце. О, колко пъти съм го правил!

Сред паяжините на нашия таван намерих
захвърлен стар чадър и го разтварях –
напомняше крила; от покрива на избата,
обрасъл в бурени и репей,
като огромен прилеп аз се стрелвах
и си представях в мигновения си полет,
че съм свободна, рееща се в небесата птица.
А краставата потна жаба, изпълзяла
от тъмните пролуки на разместените камъни,
летежа неумел и кратък наблюдаваше
ведно с кокошки, с лястовици, пръхачи по струните
на синия ефир, с големи гълъби!
Дори и тупването на земята не ме вразумяваше!
Покой не можех да намеря! Гледах как
размазваше белтъка мама с пачето перо
върху великденския козунак, събирах
перата гъши, след това от тях
аз си налепвах със смола крила и си представях
как силно ще замахна, ще политна бавно
и там, във висините, сред свистящи метеори
кристалночел – бучащ и искрометен – ще кръжа:
един нов метеор във ураганната вселена.
Като Икар в небето чисто да се извия, мечтаех!
А ако все пак не успея – от хартия и дърво

БОДЛИВ ДЪЖД

На дъжда
по мократа пътека,
в дъното
на локвата голяма
аз видях издутото платно от тишина,
гдето помни мигове на силна буря.
Всے вятърът, бледнее кочияшът,
гръмотевица премрежва светлината,
под подковата на шастнето пада
дъжд бодлив от гъвкавата роза.

Конят тъжно сведе мократа муцуна
със уши подстригва димната мъгла
чака някой да се гмурне –
перлата от черна раковина да намери,
тя сълза е, бавно стига се
по стъклото прашно на фенера...
Ще я трие и събуди пламъкът –
златна, златна рибка
във мъгливия аквариум,
в четири годишни времена.

А забити във водата има
четири колони тежки,
и дъжда бодлив вали отгоре,
тъжната латерна свири
на дъжда по мократа пътека.
А на дъното на локвата голяма
издутото платно на тишината
пак сънува роза неоткъсната...

хвърчило да направя и да се завържа
с канап и тел за него, за да стигна до луната!

Когато нежен мъх покри страните ми
и по челото ми, покрито с белези, избиха
изпълнени с ракетна сила юношески пъпки,
о, с колко трепет съзерцавах крехките
извезани крилца на водни кончета, мухи, пчели,
зарейн сред морави пролетни и цъфнали лозя,
сред дебрите прохладни на дъбрави летни.
А вечер у дома, преди вечерята си да довърша,
в мъждукащата светлина на лампата в килера
сред планове възторжени, пресмятания, сложни
теореме
рисувах новата си птица -
тялото, крилете ѝ, и с трепет
в сърцето си рисувах аз съхранявах,
както писмата си любовни Лаци – нашият съсед.
А подир време! О, заделяни тъй трудно,
с полепнала сол от потта на тате филери!
Специализирани издания и книги
по самолетна техника! Недели трескави!

Благословен да бъде споменът за тебе, татко!
С усмивка горда всеки месец ти донасяше
списанията на сина си с тяло и сърце на птица:
защото бяха костите ми крехки, леки
като на птица. Как добре познавах
различните машини и двигатели, маслата,
устройствата за управление, апаратурата –
историята на летенето от край до край!
Мечтаех да летя с ракета, прекосяваща безкрая,
без някога да се завършам на земята,
а росната звезда в мъгла пръстеневидна
да не е пристан за ракетата ми префучаваща:
ето, издига се, свисти, описвайки дъга изясна,
понякога като че ли за миг с трептене спира:
прозореца отварям, слушам музиката
на сблъскащите се със звън звезди.
И ако горе, сред вселената умра,
ракетата ще бъде мой летящ ковчег
и със изстиналото ми сърце, с праха ми
в пространството навеки ще кръжи.

Летене, блян на младостта ми! Бе по-властен
от пламенна любов! Как омагьоса
духа ми и пропадна безвъзвратно! Но остана
в сърцето ми като следа на мравка в пясък.
Суровият авиолектор, след като прегледа
нелепото ми тяло, ми отне завинаги надеждата!
И самолетът – блян, десет лета лелеян – падна,
описвайки дъга печална! Колко пъти оттогава
над все още димящите останки
елегии мълвах. Над съсипните как ридаех!
Нима е важно само тялото? Как не надзърна
в душата ми, в мечтата лекарят? В копнежа страстен,
почерпил сили от годините?

Така че аз пилот не станах, а поет!
И вече не повече тялото като преди, не ме изгаря

ВАЖНИ СА САМО МОМЕНТИТЕ В БЪДЕЩЕ ВРЕМЕ...

За да видя своята усмивка,
посветих ти стихче за звездите
шепа орехи ти дадох,
щом остана без усмивка.
Щом във теб греха не виждах,
блясъка на свещници
в тихото смрачаване запалих,
щом ти липсваше грехът...

Някога поканих те на бал,
бал забравен за хиляда двойки,
в бяла зала твоят танц бе толкоз плах,
че оркестърът те гледаше,
а роялът замълча.

Ти раздаваше усмивки сладки,
подходящи за момента,
от градината със пеперуди пъстри.
Вместо бяла рокля дадох ти блестяща –
и дори принцесата на бала
нямаше такава чудна рокля,
а вместо брилянти дадох ти корали
бяха със оттенъци от кадифе
(бях приготвил в шепите брилянти).
Някога заведох те на бал,
бал, запомнен от хиляда двойки –
според мене ти танцува
толкоз смело, гордо,
че оркестърът те гледаше,
а роялите мълчаха уморени.

Няма ги усмивките от оня миг –
инструментите в съзвучие не бяха,
такта музикантите объркаха...

ДНИТЕ, КОИТО НИ ОЧАКВАТ

До последни сили тичаш много дни,
загуба на дъх, толкоз кратки мигове,
жал ти е – от тях не остава вест,
но едно си струва да научиш днес:

Че – важни са само тези дни,
още неизживени,
важни са само моментите в бъдеще време...

Мой добър познат, в дом живял красив,
в миг загуби смисъл, и се провали,
имотът се стопи, но той не се отчая –
обясни си сам, светна му накрая –

Че – важни са само тези дни, още неизживени,
важни са само моментите в бъдеще време...
Как да разпознаем хора във тълната,
как да подредим мислите в главата?

Как да отделим разум от сърце?
Как да чуем глас в уличната гмеж?
Как да срещнем пак надежда и радост?
Ти търси ответ, времето е кратко!

Защото –
важни са само тези дни – още неизживени,
важни са само моментите в бъдеще време!

От полски: Кристина Божанова

страстта ми да летя! По-мощни са крилата,
с които се сдобих! Не са поникнали на раменете ми
перата и мъха им не ще видите под ризата ми смачкани.
Дари ме Музата с крила, да, Музата!

О, колко пъти оттогава съм мечтал в житата
под лятното небе, заслужал се в ефира.
И колко пъти съм се питал:
Защо бе онзи блян? Въргаляйки се до зори
върху тревата в двора, колко пъти
за юношеските си дни си спомнях аз.
Каква бе тази страст да полетя,
накарала ме да повярвам, че ще съм щастлив,
ако под себе си съзря да се върти земята
сред пари като сляпа и окайна звезда,
където тирания, тъпоумие и грандомания
седят на трон, изцапан с кръв,
с позор като с корона увенчани!
Как те прокленах, самолет! Към тътнешите небеса
с вой горестните си проклетия отправях,
треперейки като засрамено
безпомощно животно, а настръхналите нерви
и органите, в своя страх готови да се откъснат
и да се преобърнат, гаденето, предизвикано от ужаса,
все още ме преследваха! И днес усещам в своите кости
свиственето на бомбите. Не може тази гледка да се заличи
от ретината на очите ми: останките на бомбардировача
сред стихналите царевници и горящата,
разпадащата се машина, от която се отделяха
като мехури, пълни с въздух, парашутите,
подхванати от разлюляното небе. А в чернозема,
край слънчогледовите корени войниците
са се превърнали на буци и на овъглени пънове;
мирише на опърлено, на изгоряла плът,
а като златни капчици, отронени от слънцето,
сред слънчогледите бръмчат преситени оси
с коремчета мъхнати с черно в края.
О, как тогава те прокленах, самолет,
лудешко мое юношеско увлечение:
за теб не исках и да чуя вече!
Така пилот не станах, а поет.
За нежеланата промяна днес не жая.
Поет едва ли иначе бих станал.
Аз никога не бях мечтал да съм поет.
Мен Музата ме окрили, да, Музата!
Дари ме с небеса, богати на съзвездия!
Сега, разперя ли крила да полетя,
не може нищо силния замах да спре!
Между пулсиращите сърцезвездия от хора
летя и моите крила плющят
от вятъра горещ. Като пчела от цвят на цвят
прелитам от едно сърце към друго и събирам
прашец, та с него нечие сърце да оплодя.
Това е приказно летене, па макар и
понякога сред облаци и сред мъгли.
Летя на песента с крилата, разгласявайки
неизвестната ти досега,
но вече осъзната власт и свобода!

От унгарски: Иванка Павлова